

ВІСНИК

VISSNYK

THE HERALD

судпільно ~ політичний місячник

РІК XXVIII, Ч. 6 (302)
YEAR XXVIII, № 6 (302)

ЧЕРВЕНЬ 1974
JUNE 1974

ЦІНА 0.60 ЦЕНТІВ
PRICE \$ 0.60

В І С Н И К

ОРГАН ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

З М І С Т

Л. Сенишин — В річницю Акту 30-го червня 1941 р.	1
Поет і кат — вірш з України	4
Людмила Мойсеєва — „Культуркамф” триває	5
М. Кушнір — „Нова лівиця” й дисиденти	8
В. Я. — Советсько-китайська війна та розпад СРСР	12
П. Т. — Голод (поезія)	15
Мучеництво українських в'язнів	16
С. Женецький — Чи знеславлювання свого, рідного — чесна праця?	17
В. Давиденко — „Патріоти-зрадники”	19
Д-р О. Соколишин — Праця про наш національний гімн	22
А. Павливець — ЕКСПО-74	23
В. С-ко — Доповіді про будні українського народу	25
Сторінка ОЖ ОЧСУ	
Наталка Дарлат — Ольга Кобилянська	27
Загальні Збори Відділу ОЖ ОЧСУ в Асторії	29
Вол. Гаврилюк — З ньюйоркського мистецького Парнасу	30
З життя Відділів	31
Панько Незабудько — Друге дитинство	33

ВІСНИК

43 РОКИ ТОМУ

Лев Сенишин

В РІЧНИЦЮ АКТУ 30-ГО ЧЕРВНЯ 1941 РОКУ

... Коли сонце піднялося і глянуло на княжий город Львів, у ньому вже кипіла гарячкова праця. Вулицями маршували відділи добровільців української міліції, в цивільних одягах, дехто з рушницею, але всі з синьожовтими опасками на рукавах. Вони займали поліційні станиці і там продовжували дальший набір. Вже по полудні цього дня під державними будинками і підприємствами появилася українська охорона. Рівночасно йшло перебирання контролю над внутрішнім діловодством установ. Ще того самого дня почалися перші організаційні наради й конкретні заходи для відбудови культурної ділянки. Першою почала працювати Львівська радіовисильня. Укладано тимчасові правильники для організації українських письменників та журналістів, малярів, працівників театру...

Як лявіна, що з малого каменя стає неповздержною стихією, з енергійного почину одиниць прийшло впродовж одного дня до всенароднього зриву. Народ будував собі державу. З кожною годиною ця будівля росла й кріпшала. Відкривалися крамниці, очищувались зрумовищ вулиці, повільним рухом почала йти адміністративна машина. А коли з ініціативи ОУН найчільніші представники українського громадянства зібралися, щоб проголосити відновлення Української Держави, то їхнім завданням було ствердити тільки вже існуючий факт: надлюдським зусиллям народу зруб держави вже стояв!

Очевидно, проголошення Акту 30-го червня ще краще освідомило народ про чергові завдання, ще ясніше освітило шлях до майбутнього, ще більше викресало запалу й жертвенности до початого діла. І чергові дні принесли дальший ріст будови. Вона охоплювала цілий край, абсорбувала кожну українську людину, що звільнилася від змори московської окупації. І не могла вона зупи-

нитися навіть тоді, коли в свідомості чимраз чіткіше зарисовувалася можливість, що ця вимріяна будівля може обернутися на руїну з волі сили, що просувалася нашою землею на Схід, сили, яка з „союзника” почала щораз виразніше перемінюватися на жорстокого окупанта.

Для нікого не є тайною, що існують одиниці, організації і політичні групи, які не вважають 30 червня 1941 року історичною датою, а сам Акт стараються знецінити, заперечити його всенациональне значення. Вони кажуть, що це була вихватка малої групки амбітних і голодних влади людей. А буцімто, навіть ті з громадян, що співпрацювали в тому Акті, були, як вони кажуть, „жертвами бандерівського обману”.

Чи можна кинути більший наклеп на власний народ? Як можна казати, що цей народ, який від часів Великого Зриву тільки й мріяв про той момент, коли він зможе випростати спину і заявити вголос, що він — пан на цій землі, що його тут право й закон, — треба аж „обманювати”, щоб він це зробив?!

Як можна принижувати тисячі й десятки тисяч українських патріотів, які в священному пориві забували про своє особисте, про потреби своїх родин і працювали по 18 годин на добу, щоб докласти ще більше цеголок до їхньої вимріяної будівлі?... Комплектний брак всякої комунікації, без поїздів, трамваїв, телефонів, катастрофальний брак харчів, який в наступних тижнях довів був до голоду, десятки тисяч родинних трагедій внаслідок звірств відступаючих большевиків, — ось тло, на якому треба оцінювати людські вчинки тих днів.

Хто були ці т. зв. „жертви обману”? Може були це пересічні громадяни, що не здібні виробити собі погляду на ситуацію, що йдуть за кожним патріотичним гаслом, не розуміючи

політичності або нещопільності свого кроку?

Тоді пригадати по довгих роках усі прізвигали, але відомо, що між ними було багато загальновідомих громадян, які в ті історичні дні обняли важливі пости і зовсім не налегали до таких, що потребували б інструктажу віднос-но політичної або доцільності таких чи інших дій. Згадаю тут великого українського патріота, відомого письменника, журналіста й ученого, учасника Бизвольних Змагань під час I світової війни Миколу Голубця. Історія залише його вимково гідну поставу су-порія більшєвницького окупанта і його жертвен-ності в ті червні дні 1941 р. Це була людина, якої не можна було обманути, і яка, не маючи ніякого відношення до організації, держала в своїх руках політичну ініціативу. Або відомий із своїх лірих переконань поет Ярослав Цурковський, або малар Власовський, і багато інших. В господарсько-адміністратив-ному секторі працювали сотні громадян, які були свідомі ситуації і своїх вчинків. І ще од-не — всі вони стали до праці далеко перед тим, як мали нагоду зустрітися з вишніми членами ОУН, очолюваної С. Бандерою. Отже, де тут місце і час на обман?

Або випає про "году владі". Що озна-чала в той час влада? Це було море праці, безмежний вантаж відповідальності і макси-мальний особистий ризик. Коли саме *ти* речей був хтось голодний, то який голод не тільки не понижє, але, навпаки, ставить одиницю чи пругу на вершкү громадянських чесот. Кожний українєць, що хотів поставити себе на службу справі і мав відповідні кваліфікації, мав доступ до влади, ба, — його запрошували на найвищі позиції.

Це було велике зусилля і велике торжество *цього* народу. І це є перша причина, чому Акт 30 червня є дійсно історичною дакою цьо-го народу.

І правда, напрім і провід мала в своїх руках ОУН, очолювана Степаном Бандерою. Але та-кож правда, що в тих історичних днях не бу-ло в краю ніякої іншої політичної організо-ваної сили. Отж силою обставин, ця органі-зація *була призначена* очолити всенациональ-ний звіт. До цього примушувала її теж ос-новна логика політичної програми ОУН, яка на-І правда, напрім і провід мала в своїх руках ОУН, очолювана Степаном Бандерою. Але та-кож правда, що в тих історичних днях не бу-ло в краю ніякої іншої політичної організо-ваної сили. Отж силою обставин, ця органі-зація *була призначена* очолити всенациональ-ний звіт. До цього примушувала її теж ос-новна логика політичної програми ОУН, яка на-

Ік бачимо, Акт 30-го червня був властиво початком нової ери в українській політиці, — і це є друга причина історичності цієї дати.

До вересня 1939 р. існували на ЗУЗ пар-тії, які *теоретично* стояли на позиціях україн-ської державної суверенності, на практиці од-нак визнавали суверенність окупационної влади. Вони вели детальну діяльність, яка обмежу-валася реалізацією мінімальної програми дріб-них здобутків у господарській і культурній ді-лянках. У перших тижнях німецької окупації на тих самих теренах діяла ОУН *також не-гально*. Не дивлячись на ворожість нового оку-панта до української суверенності, вона ні на момент не змінила на позиції мінімальної про-рамі. Вона прийняла радше пересілі і переклі-

кає виборення суверенної української дер-жави. Організація реалізувала її за всяких умов і вся діяльність ОУН *прямувала до її реалізації*. Як же ж міг Провід Організації занехтувати про точку в найбільш можливий мо-мент для її здійснення, момент, що його мож-ла створити в той час тільки війна? Можна сказати, що останні дні червня 1941 р. були днями волевої проби для Організації. Це був історичний іспит, і вона цей іспит склала блис-кує.

Цей факт мав далекоидущі історичні наслід-ки — перекід Організації в підпілля, коли Ні-мечина, що стояла тоді на вершкү своєї по-лути, поставилася нетапно до відновлення української держави. З цього зродилася важка боротьба на два фронти, його продовженням було створення Української Повстанської Ар-мії, і вся ця епопея героїчного спротиву, яка розгравалася по поновленій окупації України болшевиками і продовжується по нинішній день. Всі ці факти, подібно як Акт 30 червня, були ділом народу, при керівній ролі Органі-зації. Для Організації вони були черговими демонстраціями вірності програмі ОУН, прог-рамі, яка не має своїх мінімальних і макси-мальних рам; у кожному обсягу ця програма має один безкомпромисовий постулат: бороть-бу за державну суверенність, — без жодних етапів тієї суверенності.

Таке становище і така політична практика мали і мають беззастережне попертя цілого народу.

ХVІІ З'ЇЗД ООЧСУ

ГОЛОВНА УПРАВА ООЧСУ ПОСТАНОВИЛА ВІДБУТИ ЧЕРГОВИЙ ХVІІ З'ЇЗД ООЧСУ 2-ГО І 3-ГО Листопада 1974 року в Нью-Йорку, в готелі „Коммодор”, 42 вул. і Лексінгтон-Евню. Згідно зі ст. 21 Статуту Організації управління членами З'їзду є вибрані загальні збори відділів делегатів — на кожних 20 членів і делегат, почесні члени, члени Головної управи і контрольної комісії та організаційного суду, голови відділів або їхні заступники та уповноважені делегатів.

у підлілля, а не згодилася на ніякий компроміс у справі суверенності.

Ніяка з дотогочасних українських партій чи організацій, в умовах *легальної* діяльності, не дозволила собі на такий принциповий, хоч ризикований крок. І коли в нас є в ужитті таке поняття, як двоподіл, то першою реальною лінією такого двоподілу була власне політика, що випливала з Акту 30-го червня. Вона не визнавала „мінімальної програми”, жадних інших етапів на шляху до суверенності також і в умовах *легальної* дії в обличчі ворожого окупанта. Цієї лінії ніяк не хочуть переступити всі ті, що не можуть уявити собі політики без „мінімальної програми”. Але вони не признаються до того. Вони вигадують різні нісенітниці про „антидемократичність”, „тоталітаризм”, „голод влади”, хоч прекрасно знають, що йдеться про *безкомпромісність у справі суверенності* за всяких умов. Те, що їх відстрашує від чесної співпраці з ОУН, не є її „антидемократичність”, але принциповість цієї Організації, яка і в *легальних* умовах блискуче продемонструвала себе Актом 30-го червня і яка завжди ставала і ставатиме впоперек дороги різним любителям „мінімальних” програм. І власне тому та нехить, а то й ненависть до Акту 30-го червня, намагання знецінити цей Акт.

Цей Акт діє на них, як постійний викид соевісти, і вони раді б вимазати його з історії нашого народу.

Та ніякі фальшування, ніякі вигадки не перекреслять історичності Державного Акту 30-го червня.

На щастя, вже й нині, тут на еміграції, українська громадськість чимраз ясніше бачить небуденність цієї календарної дати, з чимраз більшою вдячністю відноситься до її творців і з чимраз більшим довір'ям стає поруч тих, що продовжують похід на цьому довгому й тернистому, але світлому в своїй остаточній меті шляху. Шляху, початок якого губиться в сумерках історії нашого народу, на якому стоїть ясний етапний знак, що освітлює його дальший напрям, як маяк у безмежній водній пустелі — дата 30 червня 1941 року.

Українське громадянство, а зокрема патріотична молодь вшановує рік-річно роковини Акту 30-го червня. Ми не повинні допустити, щоб ці святкування перемінилися у формальні акти. Ці рік-річні академії повинні стати в свою чергу малими етапами, що дадуть нам змогу перевірити, *наскільки ми пригинулися до здійснення принципів, що лягли в основу Акту 30-го червня.*

(За „Визв. Шляхом”, червень 1954)

3-ГО ТРАВНЯ МІНУЛО 50 РОКІВ З ДНЯ ТРАГІЧНОЇ ЗАГИБЕЛІ В КИЄВІ ЗАСНОВНИКА УКРАЇНСЬКОГО МОДЕРНОГО НАЦІОНАЛІСТИЧНОГО РУХУ, БЕЗКОМПРОМІСОВОГО САМОСТІЙНИКА, ВИЗНАЧНОГО ДЕРЖАВНОГО ДІЯЧА І ОДНОГО З ПЕРШИХ НАЙАКТИВНІШИХ ПРОПАГАТОРІВ ТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЗБРОЙНИХ СИЛ — МИКОЛИ МІХНОВСЬКОГО. В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ, ЯК ЙОГО ПОНЕР, ЗАЛИШИВ ВІН ГЛИБОЧЕЗНИЙ СЛІД, І ПАМ'ЯТЬ ПРО НЬОГО ВІЧНО ЗБЕРІГАТИМЕ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД.

ПРИВІТ З РІДНОЇ ЗЕМЛІ

Поет і кат

Безсмертя й смерть
Камінним холодом зустрілись,
Ножами погляди сзрестились,
Ненавистю налиті вщерть

Кат: Ну, що стоїш?
Забудь, що предки — козаки,
А то єдиний рух руки
І ти розтертий жорном влади.

Мозжить поет... мовзаня те
Страшніше грому блискавиці.
Хай руки скрутять нуга з криці,
Ніж те кайдання золоте!

Від молдаванина до фіна
Все захлинулось в темноті,
Стікає кров'ю на хресті
Живцем розп'яга Україна.

А де ж прославлені сили?
Хто буде матір боронити?
Зап'яжені у ярмах діти
Байстрятами із зужини...

Свої й непрошені магнати
Всмоктались п'явкою в серця.
Не може, ні, душа співця
Дивитись, плакати й мовзати!

Клекоге мозок, як вулкан,
В душі прорвався гніву кратер,
Здригнувсь кривавий імператор,
Тремтить розлюжений тиран.

Заметушилися в столиці
Псарі скаженого псаря.
Хто смів образити царя
І насміятися з цариці?

„Ура наш батюшка — ура!“ —
Кричали блазні куцозозі
І в позоложенім барлозі
Шукали доброго добра.

О, хоз би вмерти над Дніпром,
Щоб було видно, було гути,
Як Залізник здригне розкутий,
Прийде із правдою й добром.

Сліні пезерні каземати,
Немов могила у стіні,
А там у рідній стороні
Садок вишневий коло хати.

Садок вишневий — пекло й рай.
Якби на хвилезку єдину
Свою обняти Україну,
А там — хоз в яму поганяй.

Розколихнути береги.
Припасти з болем до Славуги,
Щоб захлинулись вороги —
Чужі й свої — вознем отрути.

Великомузенце ти,
Нескорена Вкраїно мати,
Чи довго будуть панувати
Твої хранителі-кати?

Вартують бідну, як шакали.
Щоб хтось бува не вкрав тебе,
Ім горну душу злість шкребе,
Чому ти зовсім не сконала?

Чому ще серденько твоє
Не закайдансне в кайдани...
Скоріше здохнеш ти, тиране,
Ніж Україну хто уб'є!

Вона не ті, що перед троном
Готові батька розп'ясти
І за медалі і хрести
Повзуть за царським фаєтоном.

Вона — сини Залізняка,
Що не прокинулись від сну ще!
Вона — це серце невмируще,
Хоз навіть в кігтях хижака.

Хто вирве те, що гріє груди?
Хто закує людські уста?
Поснуть віки... і пісня та
Живе і вічно жити буде.

Людмила Мойсеева

„КУЛЬТУРКАМПФ” ТРИВАЄ...

„Свобода” і інші українські періодики західного світу майже щодня приносять трагічні вістки про руйнування Москвою наших пам'яток матеріальної культури разом з її носіями. Наступ Росії на Україну проходить на всіх фронтах під гаслом боротьби „з українським буржуазним націоналізмом”. Поділ дуже чіткий: з одного боку — українці, з другого — росіяни, і, здавалося б, всі українці бачать це. Але...

Ось нещодавно один автор в „Свободі” з 12 лютого ц. р. зробив відповідальними самих українців за те, що не допильновували своїх пам'яток культури, зокрема ікон, мовляв, не було між нами... Луначарського! Ось що він писав:

„У другій половині 1920-их рр. у Москві була широко поставлена праця над збереженням російської старовини, особливо ікони у відміну від України, де ікону просто викинули з українського мистецтва. Російські спеціалісти могли працювати безтурботно. Причиною цього було те, що в провідних партійних колах було все таки багато інтелігенції, послідовників А. Луначарського — людини високої культури. Не так було в Україні, яка незабаром прославилась такими міністрами освіти і культури, як В. Затонський, який учених мистецтвознавців називав „любителями старого барахла”.

Автор начебто вірить, що причиною знищення ікон був брак українських музейних фахівців, хоча сам, кількома реченнями вище, подав сумну долю визначного реставратора ікон М. Касперовича, що загинув на Сибіру 1934 року. Отже, ясно, що Касперовичі не працювали ні в музеях, ні в міністерствах культури, їх десятками й сотнями тисяч засилали на каторгу або клали на місці пострілом у потилицю, як „буржуазних націоналістів”, тоді як росіяни ніхто не чіпав: крук крукові ока не виключ, — і для них советська влада була рідною матір'ю, хоч і суворою не раз. Для українців же, як і для всіх інших „іногородців”

цієї „тюрми народів”, була вона лютою махучою.

Хоч були між українцями одиниці, які гістерично гукали: „Це що горить, архів-музей? А підкладіть но хмизу!”, без „ясних інструкцій з центру”, з Москви, руйнація не відбувалася, і лише для „димової заслони” гукали „ловіть злодія”! Зробив це і О. Довженко в „Поемі про море”, обляявши „українське панство”, що не досить набудували: „... мимоволі тут пригадуються старі часи дореволюційні. Ні одному негідникові з так званого українського панства... нікому в голову дурну й убогу не прийшло поставити десь пам'ятник в старих місцях на спогад потомків, матеріалізувати свою думку в камені чи бронзі. Такі були й останні передреволюційні й „революційні” кооператори. Десь під копицями кашу варили та, випивши, співали п'яними голосами „старокозацьких пісень”, сантиментально хлипаючи, зідхаючи. „Славних прадідів великих правнуки погані”, бодай вас земля не прийняла. І бодай ви згинули безслідно. І таки зникли, і не зосталось сліду од вашого нікчемного буття, від кволости й убогости, від жалюгідних ваших зідхань чи проклятого мовчання, перевертнів, як не залишили ви знаків пам'яті великої героїчної доби народу”.

Цю Довженкову казуїстичну лайку, намагання звалити вину „з хворої голови на здорову”, годі пояснити „даниною режимові”, занадто щиро розписався режисер, і мусиш згадати Вячеслава Чорновола: „Брехня і справжній талант не ходять в одній упряжі”, і мусиш згадати Шевченка: „Аміль тобі, великий муче! Великий, славний, та не дуже...”

Правдою ж є те, що „українське панство” набудувало досить, тому є що окупантові руйнувати: падають в руїнах церкви з XI століття, мовкнуть дзвони дерев'яних гуцульських церковець-шедеврів, горять стародруки в бібліотеках, палають музеї „ідейно шкідливого мистецтва”, падають Хрести Волі на перехрестях галицьких шляхів, ідуть під воду святині Запоріжжя (могила Сірка), — все це, що свід-

чить про відрубність нашої культури від російської, мусить бути знищене або пограбоване — вивезене в Московщину, „щоб пельку залити неситому”... (Чи той Неситий Петро І, Микола Палкін, Сталін чи Брежнєв — немає різниці.)

І так створюється сумна для України статистика — три чверті всіх експонатів по музеях Росії, які репрезентують давню і найдавнішу добу, походять з українських етнографічних земель, на Україні ж у музеях лишаються тільки копії, то й то не завжди. Щоб не треба було колись розплачуватись — ховаються кінці у воду, бож ще Фрідріх Енгельс сказав, що „Росія — володар величезної кількості вкраденої власності, яку їй доведеться віддати назад в день розрахунку”. (Тут має він на увазі і територіяльні загарбання.) Звичайно, хтось скаже, що і з Єгипту, наприклад, вивезли англійці багато, і така доля колонії не однієї, але хоч слава Єгиптові залишилась, і англійці не привласнюють собі імени творців тієї культури. На Україні ж росіяни:

*Ото указ надрукують
(і надрукували!)
„По милості Божій
І ви наші і все наше
І гоже, й не гоже!”
Тепер уже заходились
Древності шукати
У могилах... бо нікого
Уже в хаті взяти;
Все забрали любісінько...*

І продовжує Шевченко:

*Та москаль — незгірша штука —
Добре вміє гріти руки!...*

Чим же не можна було пожитися — вивезти до себе — те спадковміці білої Росії, червоні росіяни пустили з димом, висадили в повітря із самої патологічної заздрости, бо у них не було такого. Так упав Золотоверхий Михайлівський Собор, реставрований Мазепою, і Успенський Собор Київської Лаври — будівлі, що простояла майже тисячу років, і не одні вони... Їх у Москву не можна було забрати, зате іконостаси з них...

Туристи, які відвідують Москву, хай огля-

нуть „видющими очима” вісім (!) іконостасів у церкві Василя Блаженного в Москві, що з них половина роботи чернігівських майстрів, вивезені з України, з українських поганьблених святинь. Хай відвідувач не сподівається прочитати про те у поясненнях, надрукованих на звичайній друкарській машинці, недбало, на простому клаптику паперу, що той чи той іконостас такої то давности, і жадного слова звідки, ані хто його створив. „Кажуть, бачиш, що все то те таки й було наше, що вони тільки наймали татарам на пашу та полякам”. (Т. Шевченко).

У тій же церкві Василя Блаженного висить і біля десятка різних церковних шандельєр-свічників, а церкви на Україні світять порожніми склепіннями і... чають оновлення:

*Може гаси оновлення?
Не жди тої слави!
Твої люди окрадені...
(а окупантові — Л. М.)
Нащо здалась козацькая
Великая слава?!*

(Т. Шевченко)

Цікавий деталь про ту улюблену церкву Івана Лютого. Архітект, що її збудував, був з наказу царя осліплений, щоб не побудував другого такого „чуда” — „да не постройка!” Ми, українські туристи, оглядаючи ту дивовижну будівлю, вузькі лабіринти похмурих ходів, неотесане грубе муровання з незграбної цегли, темний, немов мальований згуслою кров’ю чорний іконостас (той один — оригінальний, а не інші сім крадених!), малі, підсліпуваті вікна, не могли не порівнювати її, цього істинно-московського зразка, з величними храмами Києва, Чернігова, Канева на півтисячоліття старшими за ту московську церкву („Василій Блаженний” побудований у XVI віці, собори українські — з XI століття). І тоді ставало зрозуміло, чому „товста купчиха Москва” (вислів Миколи Гоголя) так тяжко мститься над розтерзаним, а проте недосяжно-величним Золотоверхим Києвом: в які б коштовні крадені оздоби вона не прибиралася — лишитися їй навіки „товстою купчихою” і ніколи не зрівнятися із шляхетним лицарем-Києвом. „Культур-кампф” триває...

Але на захист української культури в останньому десятилітті стали не Довженки, а Шевченкові спадкоємці — українські дисиденти на чолі з безстрашним Валентином Морозом. Вони прочитали Шевченка „од слова до слова”, „... розпитали мучеників: кого, коли, за що розпинали”, і промовили до нас. І „де був для нас воістину гук воскресної труби Архангела”, як голос Шевченка майже 150 років тому для його сучасників. Цей голос пролунав вчасно, бо серед нас почали ширитися помалу опортунізм і злагіднення у відношенні до ворога, мовляв, тільки „режим” винний, не російський народ...

І ось мистець Опанас Заливаха обізвався з тюрми: „В цьому шуканні «проявів українського буржуазного націоналізму» проявляються досить чітко довгі вуха і вовче рило великодержавного шовінізму. Даремно на протязі століть намагалися гнобителі знищити українську культуру, мову, але народ вистояв проти ворожої навали, і його не залякати ніякими репресіями, ні спаленням бібліотек, ні нищенням пам'яток української культури...” (Табір суворого режиму. Явас.)

Ще більше й виразніше про нищення пам'яток культури Москвою сказав Валентин Мороз, що карається, мучиться, але не кається в страхітливій Владімірській тюрмі: „У листопаді 1969 року троє невідомих у міліцейській одежі зайшли до Успенської церкви у Львові, винесли стародруки у двір і спалили. Знову спалили... І знову — українські цінності. Хто спалив? Про це дізнатися годі. Акти про спалення замкнув до сейфу голова львівської обласної філії Товариства охорони пам'ятників історії та культури Кудін... Дивне товариство... Щось неясно, кого воно захищає: історичні пам'ятки від паліїв чи паліїв від гніву громадянства?”

„Василій Любчик дуже добре знав, що робить, спалюючи бойчуків, Архипенка, Нарбута і стару українську графіку у Львівському музеї українського мистецтва. Потім згоріли бібліотеки в Києві, Тарту, Самарканді, Ашхабаді. Ні одна — в Росії... Чомусь горять українські, естонські, узбецькі, туркменські надбання... Кажуть, що це випадково... у Львівському музеї українського мистецтва випадко-

во створили спеціальний відділ „ідейно шкідливого мистецтва”, куди складали речі, призначені для знищення (своєрідна камера смертників)... туди випадково потрапила тільки українська класика...” (підкреслення В. Мороза).

„Варто зберегти для потомства також ім'я Літуєвої... Приїхавши в ролі культуртрегера на „відсталу” Західню Україну, Літуєва мала ясні інструкції в кишені — як і Любчик. У 1953 році (в Станиславові) вона знищила унікальні речі роботи Бахметюка, Шкрібляків... Ні, на власний розсуд Літуєва цього не зробила б... Так само, як ні один місцевий калрал (з КГБ. — Л. М.) не наважився б з власної ініціативи учинити масовий розстріл кобзарів у 1930-их роках... Літуєва трощила речі „з хрестами”. Взагалі руйнувати підвалини нації найвигідніше під приводом боротьби з Церквою...”

„У 1968 р. в Жидачеві Львівської області при будівництві автостанції скинули з висоти 8 метрів дерев'яне розп'яття XV ст., найстаріше на Україні!...”

„Кожного року на весняних ярмарках у Косові банди так званих „активістів” б'ють писанки. Вони доторошують ночами останні хрести на роздоріжжях Галичини — і Хрести Волі, поставлені на честь скасування панщини... За зрізаний хрест платять 25 карбованців. Все такі юдине ремесло девальюється... Колись тим, хто згодився різати Христа за гроші, платили 30 монет. Цікаво: з якого бюджету беруть гроші для різунів?...”

„На українському пустирі пасуться всі... В Рівенській обласній філії художнього фонду з 20-ти мистців лише один українець. Решту „позичили” — Омськ, Томськ, Хабаровськ...” (міста Росії — Л. М.). „... Тут діє класична логіка... усе справжнє мусить бути в центрі...” (тобто в Москві — Л. М.).

„Сучасною Україною можна проїхати великі простори, де „найдревнішою” архітектурною пам'яткою є „чайна” 1948 року...” — сумно іронізує В. Мороз, бо все українське зруйноване або зграбоване, — „Это пахнет национализмом”, — каже російський окупант, — і закінчує Валентин Мороз свою працю, це дійсне Откровеніє, „Хроніку опору” трагічним ствер-

Михайло Кушнір

„НОВА ЛІВИЦЯ” Й ДИСИДЕНТИ

(Закінчення)

До проблеми економічної відсталості держав комуністичного блоку, про яку багато написано і яку ілюстровано численними прикладами та цифрами, не задумую повертатись. Вважаю її справою достатньо доказаною, хоча очевидно не прийнятою численними прихильниками советського комунізму на Заході. Варто тільки замкнути її певним, парадоксальним з точки зору історичного розвитку, висновком. Економічний розвиток і зріст добробуту в розвинених капіталістичних краях довів до зникнення робітничої класи, яка під суспільним і економічним оглядом розплилася в середніх верствах. Навпаки — в комунізмі продукційні гальми, що виникають з соціально - економічної структури, довели до утривалення тієї класи, яка в соціалістичному безкласовому суспільстві мала зникнути. Не зникла, втрималася, а коли йдеться про її економічний стандарт, стоїть на тому самому рівні, на якому стояла наприкінці минулого століття в капіталістичних країнах. Комунізм може похвалитися тільки одним „успіхом”: завдяки тоталітарній системі позбавив робітничу класу можливості боротися за економічні як і за політичні права, з яких користалася в капіталізмі протягом минулого століття.

Багато написано про те, як східноєвропейський дисидент пробує діяти проти монополістичного естаблішменту комунізму. Конспіра-

дженням: „Все українське пахне націоналізмом... Культуркампф триває...”

Так було за Петра I, за царя Миколи, так було за Кагановіча (він розстріляв СВУ, СУМ і кобзарів у 1930-их роках), так є за Брежнєва... Росія не міняється, змінюється тільки верхівка. Замість царя прийшов хам Сталін, але їхньої „російської суті з них не вимієш!” (Салтиков-Шедрін).

Але прийде розплата „за кражу, за війну, за кров... і за з пожежу вкрадений покров!” („Кавказ” Т. Шевченка) .

тивна дія, яка в історії попереджала кожний рух, поки він міг охопити ширші верстви народу, в комунізмі неможлива. Клясична конспіративна „трійка” може всюди зустрітись в приватному помешканні, бо троє людей, що мають беззастережне взаємне довір’я, можна знайти в кожній країні світу. Але коли трійка дійде до дев’ятки або коли сітка цих трійок досягне найскромнішого числа, ця ембріональна організація, що має бути зародком майбутньої революції, опиниться під сторожким оком поліції.

Під комуністичним режимом 95% міського населення знаходиться в обов’язі контролю держави. Неможливим є публічний протест чи страйк навіть у мінімальних розмірах, бо на арену негайно прибуває поліція, а КГБ організує зараз з допомогою конфідентів, партійних активістів і міліції в цивільному одязі „контрдемонстрацію”, скріплену биттям палицями, ламанням костей і масовими арештами. Неможливою є нелегальна література в ширшому розмірі, бо всі друкарні державні, під особливою контролею поліції, неможливе розмножування відозв, бо всі розмножувальні апарати — реєстровані. Можливе тільки відбивання листочок, відозв, брошур на писальних машинках, писання рукою і розсилання їх поштою або підкидання під дверима мешкань, що, очевидно, є малонадійною формою боротьби, яка нагадує дію антигітлерівського героя з повісті Ганса Фалляди „Людина вмирає самотньо”.

Безпрецедентна в історії тотальна контрола держави, яку ввів комунізм, виключає серед опозиції всяку підготовчу дію — те, що називалося і традиційно називається „мобілізацією мас”. Тому фермент в комуністичних державах звичайно невидимий, непізнавальний доти, доки не прийде злагодження пресії органів безпеки, яке, як приходить, то попереджається персональними змінами вгорі. Спричинно-вислідний стосунок є тут у першій фазі відвернений в стосунку до революційних ферментів

в інших країнах або в минулих епохах. Опозиційні чинники, спрямовані проти машини утиску, не можуть спричинити зміни в керівництві. Навпаки — зміни, спричинені кризою влади на горішніх щаблях, можуть викликати певні пільги збоку режиму, що в наступній фазі може визволити пресю суспільства в напрямі дальших змін у керівництві й усунення найвірніших і найбільш заїлих сторожів тотальної бюрократії. Цей процес у класичній формі мав місце в Чехо-Словаччині до моменту збройної інтервенції, після якої почався регрес. У дещо менше чіткому вигляді цей процес розгортався в Польщі 1956 року та під час повстань у советських таборах примусової праці.

Покищо всі рухи в напрямі злібералізування, як і суворішого здогматизування засад володіння були започатковані в цілому комуністичному світі фракційною боротьбою вгорі. Найбільше значення мала, з уваги на наслідки, боротьба за спадщину Сталіна, наслідки якої в різних видах тривають дотепер.

Отже, механізм змін внизу, ескаляційний темп якого може деколи висмикуватися з-під контролю правлячих чинників, має свою прапричину в змінах угорі. З цього виникає висновок, що формула деяких революційних груп, які боролися в минулому і борються тепер з диктаторськими режимами різного типу, і формула, яка голосить засаду, „чим гірше, тим краще“, в жадному випадку не стосується до комунізму. В комуністичних системах, при пресії держави, яка виникає з елементарної структури комунізму, чим жадливіший і суворіший натиск органів безпеки, тим більше паралізуючо й обеззброюючо діє він на антикомуністичні сили. Потенціально опозиція може активізуватися навіть при мінімальному злагідненні режиму. Все ж таки цей, хоча б навіть дуже слабкий, подув свободи і сповільнення комуністичної машини утиску є вступною умовою. Без цього в комуністичних країнах панує цілковита ніч.

Чи цілі тієї боротьби і положення антикомуністичного дисидента потрапить зрозуміти „нова лівиця“? Чи, з одного боку, дисиденти Сходу можуть збагнути, коли не цілі, то принаймні мотиви, якими керуються ліві екстре-

місти Заходу?

Теоретично так, коли візьмемо до уваги, що офіційною ціллю „нової лівиці“ не є знищення капіталізму для того, щоб заступити його комуністичною неволею. Така ціль не є в кожному разі провідною ідеєю її прихильників. З другого боку, в опозиції проти комуністичного тоталітаризму в советському бльоку все ще домінує, не зважаючи на гіркий досвід, соціалістична течія і віра, що ідеали, до яких змагали кілька поколінь революціонерів, можуть знайти інше втілення, ніж те, яке створила комуністична, а особливо московська советська бюрократія.

Іншими словами, дисиденти Сходу (не кажу про мільйонові маси мовчазних опонентів, почування яких нерозгадані; не кажу про наростаючу мовчазну опозицію поневолених Московію народів, ідеал якої національно-політична незалежність) не борються за відновлення капіталізму, привернення якого в формах, що існують на Заході, було б річчю цілковито нереальною. Дисиденти Сходу хочуть знищити тільки комуністичну бюрократію і її тоталітарні установи. Іншими словами, хочуть усунути політичну суперструктуру комуністичної держави, зберігаючи її економічну базу. Коли б вони диспонували тією широкою свободою, з якої користає „нова лівиця“ в капіталістичних країнах, комунізм не втримався б ні одного тижня. Чи разом із суперструктурою не розлетілася б і економічна база? На це питання важко відповісти. Це залежало б від того, які суспільні сили включилися б у дальшій стадії розприви з комуністичною бюрократією.

Тут доходжу до питання: в якому сенсі положення „нової лівиці“ на Заході є відверненням ситуації антикомуністичних дисидентів на Сході, якщо їх взаємні цілі, хоча не збігаються принаймні в ідеологічній сфері, взаємно не виключаються. Чи „мовчазна більшість“ комуністичних країн не є так само збайдужіла до політичних проблем свого суспільства, як середні верстви заавансованих держав Заходу? Чи студенти, які маніфестують в обороні демократичних свобод на вулицях Києва, Варшави і на Красній площі в Москві, не є таким самим відповідником фанатиків „нової лівиці“ й їх вузького круга прихильників, ізольова-

ного від решти суспільства? Для людини, що знає країни Східної Європи й комуністичні режими, саме питання звучить наївно. А все ж таки воно вимагає відповіді, бо очевидну відмінність цих ситуацій багато людей, які не знають країни комуністичного блоку, можуть вважати за чисто суб'єктивне відчуття людей, що виїшли з цих суспільств, але вже в них не живуть.

Саме тепер маси, цебто робітничі класи, селяни-колхозники, дрібні урядовці і навіть інтелігенти, мовчать. Мовчать не тому, що вросли в комуністичний устрій і що з ним погодилися, ставши його органічною частиною, а тому, що мусять мовчати.

Не зважаючи на це, робітничі класи Східної Європи в союзі з інтелігентами ставила деякі комуністичні режими (Мадярщина, Польща, Чехо-Словаччина, Литва, Україна) в різних періодах часу в ситуації смертельної загрози. Союз цих двох верств, не зважаючи на терор органів безпеки, чистки і всі жахіття, якими комуністична бюрократія може загрозити громадянинові країн східного блоку, виявлявся в сприятливих обставинах чимсь ніби динамічною мішанкою, здібною розсадити навіть обручі комуністичного тоталітаризму.

Тому брехня, яка є знаряддям скріплення комунізму від початків його історії, стала тепер у руках бюрократії щораз більше брутальною і наклепницькою зброєю. Робітників комуністичних країн, яких у порівнянні з найгірше оплачуваними працівниками ЗСА, Західної Німеччини і Франції, згідно із західним стандартом, можна вважати за нуждарів або людей, що живуть в хронічній біді, комуністична пропаганда представляє як непохитний захист комунізму, натомість інтелектуалістів як заколотників, що для здорового стрижня народу — працюючої класи мають тільки погорду й ненависть. Якщо б у цьому було зерно правди, вистачило б тільки малої частинки тих політичних свобод, з яких користас всяка опозиція в країнах Заходу, щоб вияви-

ти позірну ізоляцію інтелектуалістів - ревізіоністів.

Теперішня пасивна постава робітничої класи східного блоку не є свідомою апробацією комуністичних режимів. Вона є тільки наслідком поразки і розчарувань, якими, як дотепер, кінчилася кожна конфронтація з режимами комуністичних держав. Коли б прийняти протилежну тезу — акцептації комунізму — належало б теж визнати, що брак усяких проявів економічної боротьби у висліді страйків свідчить про те, що матеріальні потреби робітничої класи комуністичного блоку вповні задоволені, в протиставленні до американських робітників, які безупинно страйкують. Міркую, що цим прикладом доказу „ад абсурдум” я дав достатню аргументацію, що свідчить про відвернення політичної ситуації „нової лівиці” на Заході в порівнянні з дисидентами і „ревізіоністами” на Сході.

Не зважаючи на відвернення тієї ситуації, поміст, який міг би наблизити „нову лівицю” до дисидентів Сходу, беручи уявно, існує, бо обидві течії не розділяють покищо жадні непрохідні ідейні різниці. Але в практиці проба такого наближення неможлива. На перешкоді цьому стоїть, крім багатьох інших чинників, ігнорація — одна з найважливіших гарантій комуністичного естаблішменту. Щоб принаймні виявити взаємне розуміння і взаємну толеранцію, бо ніщо інше не можна брати до уваги, належить пізнати не тільки системи, проти яких виступається, але й „конкурентні” розв'язки. Комуністичні дисиденти не ідеалізують надмірно капіталістичний устрій, але знають про нього значно більше, ніж ребеліанти з „нової лівиці”. Річ дивна, бо комуністичні дисиденти не можуть виїжджати поза кордони країн комуністичного блоку, тоді як представники „нової лівиці” їздять по світі без жадних перешкод збоку їх капіталістичних урядів.

Однак, насправді широке знання дисидентів про Захід і деколи безмежна в своїй наївності ігнорація прихильників „нової лівиці” щодо країн Сходу мають у своїй основі дві причини: західня преса і радіові авдиції, не зважаючи на перешкоди, переходять через кордони комуністичних країн. На їх підставі можна дові-

СКЛАДАЙТЕ ДАТКИ
НА
ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА”

датися все, що діється в західному світі. Навіть у пресі чи через радіо советське, китайське чи сателітних країн прихильник „нової лівиці”, коли йдеться про справи, які його найбільше цікавлять, прочитає або почує 90 відсотків брехні. Коли сприйме її як правду, витворить собі цілковито фальшивий образ життя в комуністичних державах. Коли не повірить, не буде нічого про них знати, або буде знати мало, бо американські, англійські чи французькі журналісти, які досконало знають події в їхніх власних країнах, є дуже поганими інформаторами та ігнорантами, коли йдеться про факти й розуміння багатьох явищ у країнах Східної Європи. А втім, прихильник „нової лівиці”, який вважає західню пресу за перекупний орган естаблішменту, теж їй не повірить. У висліді, залишається відтяти від усяких джерел інформації про комуністичний блок.

Але чи насправді представник „нової лівиці” дуже шукає ці інформації? Хіба не занадто. Окремі представники руху плекають щось ніби політичну туристику. Деколи їх приймають в Ганою або Гавані, рідше в Пекіні. Члени японської крайньої лівої групи „Червона Армія”, коли приземлились в Кореї на захопленому літаку, ствердили, що їх наміром не було пізнати комуністичний світ, але шукати допомоги в організуванні світової революції.

Факти і дійсність мало цікавлять членів „нової лівиці”. Можна заризикувати твердження, що потреба знання і поширення їх овидів є зворотно пропорційне до потенціалу їх революційного ентузіазму. Вони інстинктивно відчують, що рефлексія і твереза думка, яка аналізує всякі аспекти дійсності, є смертельними ворогати децизії боротьби зі злом, яке ідентифікують з єдиним злом, що з ним у своєму житті зустрілися.

Бородаті революціонери, деколи грізні, деколи смішні, є відвічним ферментом світу. Ті з „нової лівиці” є типовим антипродуктом капіталістичного устрою і його суперцивілізації. Ескаляційний темп технологічного розвитку наводить думку про якийсь історичний закрут, перед яким стала цивілізація. Ті, які підняли бунт проти капіталізму, що є головним мотивом матеріального поступу, опинилися в нев-

ластивих географічних ширинах, щоб поза нечисленними фанатиками закінчити своє романтичне життя революціонерів романтичною смертю. Чекає на них, правдоподібно, значно трагічніший кінець: їх поволі поглине система, проти якої з такою пасією вони виступають.

ТЕТЯНА ХОДОРОВИЧ БОРОНИТЬ МОРОЗА

Як було вже відомо з повідомлень міжнародної та української преси, Тетяна Ходорович, колишня співробітниця Інституту російської мови Академії Наук ССРСР, є членом ініціативної групи на захист прав людини в СРСР. Її позбавили праці у згаданому інституті в лютому 1972 року.

Ось текст звернення Тетяни Ходорович, переданий до преси:

„Я більше не витримаю!”

Ці слова належать в'язневі Владімірської тюрми Валентині Морозові — духово сильній, мужній людині.

Валентин Мороз, історик за професією, колишній викладач Українського педагогічного інституту в Луцьку, був арештований другий раз у липні 1970 року і другий раз засуджений за „антирадянську агітацію і пропаганду”.

В. Мороз отримав вирок — чотирнадцять років позбавлення волі, з того шість років в'язниці — за написані ним книжки і статті...

Відбування покарання Валентині Морозові призначили у Владімірській тюрмі. Там його посадили в камеру з двома кримінальними злочинцями-садистами. Вони довгий час не давали В. Морозові спати, чергуючись біля його ліжка. Всі прохання дружини Мороза перевести його в іншу камеру були безуспішні. „Він сидить з такими, як і він сам”, — заявляли їй.

І ось одного разу співмешканці В. Мороза мало що не вбили, порізавши йому ножом живіт. В'язничні керівники були змушені відправити В. Мороза в лікарню. Після звільнення з лікарні Мороза повезли до Києва, як свідка в справі „українських націоналістів”. Не отримавши від нього ніяких свідчень, органи КГБ відвезли його назад до Владімірської тюрми.

Після кількох прохань дружини Мороза його посадили в одиночну камеру. Там він перебував в стані фізичного і морального виснаження.

Під час побачення 9 жовтня 1973 року Валентин Мороз просив дружину робити старання перевести його з тюрми до табору. Зустріч була дуже гнітюча. В. Мороз, звичайно зрівноважений і спокійний, в стані цілковитого нервового напруження, подразнення, близького до гістерки, закидав дружину, що вона не вживає належних заходів, щоб полегшити його долю.

На Пресовий Фонд „Вісника ООЧСУ” пані Н. Голембйовська з Клівленду пожертвувала 10 дол.

Подяка від Адміністрації

В. Я.

Советсько - китайська війна та розпад СРСР

(Продовження)

3. Застосування кібернетики та молекулярної біології до соціальних та історичних явищ.

Найбільшою перепорою в об'єктивному вивченні соціальних явищ в людському суспільстві є те, що їх вивчає людина, тобто що вона бивчає саму себе. В цій галузі їй дуже важко бути об'єктивною. У вивченні неживої природи людина була найбільш об'єктивна і тому зробила найбільший поступ. У вивченні живих організмів, виключаючи людину, поступ значно менший, що у всякому разі частково з'ясовується зменшенням об'єктивізму людини у вивченні цієї галузі. Щодо самої людини, то цю галузь можна характеризувати майже повною відсутністю науковості, і то в першу чергу тому, що людина-дослідник повинна бути одночасно суб'єктом і об'єктом вивчення.

Дуже ймовірно, що серед різних чинників, що їх вивчають гуманітарні науки, наявність релігійних вірувань у людей є найважливіша. Поперше, — це якісно відрізняє людину від інших тварин і в деяких відношеннях ставить її поза законами природи. Подруге, самі релігійні вірування розглядаються як доказ існування чинника, що дав людині характеристики, притаманні тільки їй, але сам цей чинник не може вивчатися науково. Для дальшого суттєво з'ясувати тільки одне: чи є релігійність людини спадковою чи набутою характеристикою.

Під релігійністю ми розуміємо характеристику людини сприйняти якусь одну релігію і бути відданою всім її вимогам. Найістотнішим елементом релігійної людини є віра в правоту тверджень та вимог її релігії до такого ступня, щоб ні факти в її житті або її здоровий розум (логіка) не змогли порушити цю віру. Вже з цього твердження випливає логічно, що релігійність окремої людини є її спадковою характеристикою, бо набуті характеристики через навчання в житті якраз і стимуються фактами та логікою. Крім того, релігійна відданість у різних індивідів є різною.

Також із фактів релігійного виховання людини відомо, що найбільша відданість релігії набувається в дитячому віці і потім уже звичайно залишається на ціле життя людини. При тому цей факт має силу для всіх релігій. Дитина народжується зі спадковою потребою сприйняти якусь віру. Ця потреба найбільша в дитячому віці і різна у різних дітей. Отже, все це доводить, що релігійність окремої людини є її спадковою характеристикою, але як і всяка інша може бути підсилена навчанням.

Можна навести багато фактів, що явно свідчать про залежність релігійності людини або характеру її релігії від фізичних або біологічних чинників. Народи пустель та сухих степів від Атлантийського океану до Індії сприйняли магометанство, а там, де кінчаються пустелі та сухі степи, звичайно живуть народи інших релігій. Татари прийшли до Східної Європи як погани і жили в степах у сусідстві з християнськими народами, що жили в лісистих місцевостях (москвини, українці, поляки). Але татари сприйняли магометанство, а не християнство. Ці факти також підтверджують думку, що релігійність людини підлягає тим же законам, що й інші спадкові характеристики людини, тобто вона пов'язана з молекулярними структурами відповідних речовин у клітинах нервової системи (мозку) людини.

В сучасній світовій opinio це твердження заперечується з двох боків. З одного боку його заперечують всі ті, хто не може погодитися з думкою, що ідеологія людини залежить від якихось молекулярних структур в її мозку. До цієї групи належать релігійні люди і нерелігійні ліберали, тобто всі ті, ідеологія яких побудована на вірі, що людина має деякі характеристики, що їх не можна вивчати науково. Будемо називати ці дві групи гуманістами. З другого боку це твердження заперечують комуністи. Спочатку совєтські комуністи заперечували молекулярну біологію і своїх учених біологів, що захищали цю науку, знищили. Потім вони атакували кібернетику, заявляючи, що це

— буржуазна вигадка, щоб обдурити робітників. Коли ж вони побачили беззаперечні досягнення цих наук в ЗСА та в Європі, то почали доводити, що першим кібернетиком був Карл Маркс, а книжки, що в них вони заперечували молекулярну біологію та кібернетику, переписали або знищили. Але навіть і тепер вони не можуть погодитися з тим, що є чинники сильніші за клясову приналежність, тобто спадкові характеристики людей, а релігійність людини розглядають як соціальну хворобу, що вони її „лікують” ув'язненням та засланням до концтаборів.

Друга спадкова характеристика людини, що відіграє в економіці не меншу роль як релігійність в ідеології людини, є продуктивність праці людини, що характеризує якість управління людини щодо досягнення цілі. Цю якість можна характеризувати різними чинниками. Але, щоб спростити цей виклад, розглянемо тільки один чинник — час і будемо розглядати продуктивність праці людини тільки щодо часу. Отже, маємо ціль витворити певний продукт. Маємо декілька однаково навчених робітників з однаковим інструментом. Досвід показує, що взагалі ці робітники виробляють різну кількість продукту, наприклад, за одну годину. Кількість продукту, виробленого робітником за одну годину, будемо називати продуктивністю праці цього робітника. Таким чином досвід доводить, що продуктивність праці окремого робітника є його індивідуальною характеристикою. Цю характеристику можна підсилити навчанням, але ніяке навчання не може вирівняти продуктивність різних робітників. Таким чином продуктивність фізичної праці робітника напевно є спадковою характеристикою робітника. Можна також довести, що і в галузі розумової праці там, де можна створити однакові умови для різних робітників, продуктивність праці залежить від здібності робітника, тобто вона є спадковою характеристикою. Спадковий характер продуктивності праці підтверджується і тим фактом, що різні люди спадково придатні для різних видів праці, тобто навчання в певних галузях їм дуже допомагає, а в інших допомагає дуже мало. Яскравий приклад, що підтверджує спадкову властивість продуктивності праці навіть

цілої раси, є торгівля неграми на американському континенті. Коли в американських плантаторів виникла потреба в робітній силі для культивування бавовника, то вони спочатку

ПОШЕСТЬ ВИКРАДАННЯ ЛЮДЕЙ

Внаслідок щораз частіших випадків викрадання мільйонерів і високих державних урядовців з метою одержати за них мільйонові викупи, особливо після викрадення доньки газетного магната Патриції Герст і редактора Морфі, приватні фірми, що „гарантують” безпеку своїх клієнтів, в десятки разів збільшують свій персонал. Речники поліції заявляють, що вона неспроможна вдень і вночі охороняти кожну особу та її родину, яким може загрозувати можливість викрадення. „Мільйонери, — кажуть вони, — звикли до американського способу життя, коли багаті люди почували себе в повній безпеці. Ці дні минулися і ми сподіваємося дальшого зросту випадків поривання людей, що загрожує їм смертю.”

Загроза викрадення походить не лише від американських терористичних груп, — арабські терористи успішно конкурують під цим оглядом з американськими. Сферу своєї діяльності поширюють вони на всю Західну Європу і Близький Схід. Правдоподібно, що під виглядом терористів часто виступають кримінальні елементи.

Охорона потенційних жертв терористів-викрадачів людей особливо посилилась в Центральній і Південній Америці, де діють численні групи, утримувані Кастром і Мао Тсе-тунгом. Очевидно, і КГБ, яке контролює кастрівську таємну поліцію, не пасе в цій справі задніх. Службовці великих американських корпорацій у країнах Південної Америки проходять під керівництвом фахівців відповідні курси, на яких їх вчать, як уникнути викрадення і як розпечатувати листи з вибуховими матеріалами.

ТРОХИ ГУМОРУ

Математик зацікавився прогнозом погоди, в якій було таке завбачення: „Ймовірність дощу — 70 відсотків”.

Математик подзвонив до метеорологічного бюро і спитав, яку теорію вони застосовують у своїх обчисленнях. Службовець відповів із зідханням:

— Вачите, у нас в бюро працює десять метеорологів. Якщо семеро говорять, що їм здається, ніби буде дощ, а решта кажуть, що їм наплювать, буде він чи не буде, — ми одержуємо самий такий відсоток.

*

- Хто ви?
- Мистець.
- Ваше ім'я?
- На жаль, воно ще невідоме.

лінійна людина також спадкове. З третього боку молекулярна біологія підтвердила, що людина — продукт еволюції тварини. Отже, природно, що і в процесах об'єднання тварин та людей є багато спільного.

Описова наука, що вивчає спадкові та неспадкові характеристики людини, зветься антропологією. В цій науці людина вивчає людину, і тому антропологам бути об'єктивними дуже важко. Це — головна причина, чому дослідження цієї описової науки взагалі дуже малі, а в деяких випадках мають негативну цінність, бо вони виявляють собою „науковий брехун”. Значна частина антропологів т. зв. гуманістичні. Гуманісти приписують людині характерні риси, що вона їх не має, але вони підсвідомо хочуть, щоб вона їх мала. Основою такої антропології наукової цінності не має, крім фактичного матеріалу для вивчення самих антропологів. Найбільш цінні методи, що їх вживає біологія, вони відкидають або відкидали, натомість, класифікація людина за ступенями характеристиками та варту інстинктів людини, тобто варту спадкових неспадкових характеристик. Це прояви кібернетики та молекулярної біології антропології-гуманісти зі своїми твердженнями були майже непохитні. Але тепер вони поступово здають свої позиції.

За сучасною антропологією людина на земній кулі можна розподілити на групи так, що особи тієї ж самої групи мають однакові спадкові ступені характеристик, а особи різних груп мають різні. Ці групи зветься расами. Найчисленніші раси кавказська, монгольська та негрійська. Раси мають відмінності в формі черепа або кістяка, в складі крові, будові та в кольорі шкіри і ін. Підсвідомо їм серед антропологів-гуманістів помагає в тому, що всі етнічні групи однакові з погляду спадкових характеристик, а все те, що відрізняє одну етнічну групу від іншої, є наслідок культурного то надбання людини. Тому антропології-гуманісти дуже довго чинили опір поділові людей на раси, хоч расові відмінності в багатьох випадках незастережні. Тенер боротьба точиться за визнання, що раси мають також відмінні спадкові неспадкові характеристики, тобто управління. Але управління — головна характеристика життя, і тому як ціле не може бути

намагалися використати для цієї цілі американо-індій. Але виявилось, що ні примитивні тренування зробіти з індійськими американо-індійцями неможливо. І тому американо-індійці починають почали дозвонити до Америки, цита історія ЗСА була б іншою, якби замість негрів на полях працювали індійці.

Економічна теорія К. Маркса побудована на теорії трудової вартості, що не бере до уваги продуктивності праці людини, що є її невід'ємною спадковою характеристикою. Тому висновки комуністичної теоретичної економіки суперечать дійсності.

Біологія як описова наука розвинула систему класифікації живих організмів за їхніми спадковими ступенями та неспадковими характеристиками. Ця класифікація — найважливіше досягнення описової біології. Зоологія як частина біології, крім класифікації тварин за їхніми спадковими ступенями та характеристиками, розробила широкі матеріали вивчення неспадкових характеристик тварин, що вона називає їх інстинктами.

Наприклад, зоологія подає багато прикладів об'єднання тварин і в багатьох випадках з'ясує досить логічно пропеси та причини цих об'єднань. За наукою зоології вони є одним із засобів, що його вживають тварини для виживання, і що стадійні інстинкти цих тварин викликає ці об'єднання. Мовою кібернетики та молекулярної біології об'єднання тварин є спадкове управління, тобто засіб для досягнення цілі — виживання. Тому, що описова зоологія не знала механізму утворення інстинктів у тварин (спадкових неспадкових характеристик), вона вважала, що вони притаманні тільки тваринам. Молекулярна біологія показує, як ці інстинкти (неспадкові спадкові характеристики) записані в клітинах нервової системи тварин, і що той же самий механізм дійсний і для людини. З другого боку за кібернетикою тварина і людина мають спільну головну ціль управління — вижити. У тварин це управління майже цілком спадкове, а людина крім спадкового управління має значну частину надбаного завдяки здібності навчання. Але сама здібність людини навчатись є спадковою і тому в кінцевому підсумку управління

БРАТИ МЕДВЕДСВИ ДИСКУТУЮТЬ...

Рой Медведєв, „льояльний опозиціонер“, що залишився в ССРСР, і брат його Жорес, що виїхав на Захід, ведуть дискусію на теми становища й майбутнього ССРСР. Зокрема, стаття Роя Медведєва, опублікована 1973 р. в газеті „Цайт“ у Західній Німеччині, викликала жваву дискусію в закордонній пресі і серед російських дисидентів.

Д. Панін, недавній емігрант з ССРСР, що перебуває в Парижі, у своїй статті, опублікованій в пресі білоросійської еміграції, пише:

„Рой Медведєв — кабінетний учений. Він провів своє життя, вивчаючи книжки, видані головно в ССРСР. Звідси говна його неосвідомленість. Населення ССРСР вело й веде постійну приглушену боротьбу з ненависним режимом поневолення доступними і дуже ефективними засобами... Твердження Роя Медведєва про політичну пасивність робітників і селян не відповідає дійсності. Звичайні трудівники в лещатах терору не виявляють себе відверто, підписуючи, скажімо, петиції, але застосовують дійовіші засоби — ведуть приховану економічну боротьбу“. За словами Паніна саме цей свідомий економічний саботаж пояснює економічні й технічні труднощі ССРСР і приведе в недалекому майбутньому до „вибуху системи зсередини“, до „повалення кляси партійних бюрократів“ і до „краху ідеології марксизму-ленізму“.

„Льояльний опозиціонер“ Рой Медведєв заперечує відвертий чи прихований рух в ССРСР за демократизацію країни, за зміну економічної, соціальної і політичної системи. Він пише, що російський нарід не має демократичних традицій, не знав і не знає свободи і в своїй більшості не перейшов ще „періоду насичення основними матеріальними добрими, за якими йде, як правило, усвідомлення нестачі духової їжі, громадянських прав і свободи, вимоги брати участь в основних рішеннях, що стосуються життя народу“...

Брати Медведєви, розходячись в основних концепціях демократизації ССРСР, російські єдиноділимці, і найбільш пекуче в ССРСР національне питання їх не обходить. Вони кожний зі своїх позицій дбають лише про майбутність Росії, як і переважаюча більшість російських дисидентів. Історія їх нічого не навчила, а націоналізм, під гаслами якого відбуваються основні процеси поступу в усьому світі, вони нехтують, засліплені проблемами матеріального характеру.

К. Л.

неспадково. Це є найважливіше відкриття кібернетики. Немає сумніву, що через деякий час і ця боротьба буде виграна наукою.

(Далі буде)

ГОЛОД

*Не дзвонили по вас дзвони,
Музика не грала,
Тихо, скрито, в спільні ями
Люта смерть вас клала.*

*Не здригнувся кат лукавий,
Як мати ридала,
Як корою дітей малих
Вона годувала.*

*Як родюга земля зорна
Облогом лежала
Замість роси кров свята
Її омивала.*

*Глухий був кат на ті воплі,
Що край наповняли,
На ті сльози, що кожну н'ядь
Її омивали.*

*Розправився кат неситий,
Могили зрівняли,
У яких сім мільонів
Людей поховали.*

*До сьогодні плаче по них
Ціла Україна.
Не бійтеся, оновиться
Велика руїна!*

*І воскреснуть поморені
Лютим сатаною
Й народ буде пишатися
Краю мій, тобою.*

*І тоді задзвонять дзвони,
Музика заграє.
Скине народ страшні пуга.
І про вас згадає.*

П. Т.

ЧИТАЙТЕ І ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТИЖНЕВИКИ
„Шлях Перемоги“, „Гомін України“
І МІСЯЧНИК
„Визвольний Шлях“

Мучеництво українських в'язнів

(Свідчення очевидця, недавнього в'язня, Соломона Д.)

„Попасти із цього карного табору у Владімірську тюрму вважається благодаттю”, — стверджує Соломон Д., який ще недавно ділив долю в'язнів большевицьких концтаборів у лісах Мордовії.

У цьому карному таборі вже кілька років карається Святослав Караванський, довголітній в'язень сталінських, хрущовських, а тепер брежнєвських тюрем і таборів. Разом із ним сидять українець Леонід Мурженко і жид Едгард Кузнецов та Юрій Фьодоров.

Цей табір, — пише Соломон Д., — це твір самого диявола. У ньому люди, засуджені на довгі терміни ув'язнення, змушені перебувати без ковтка свіжого повітря, під замком, у тюремних камерах. Ці люди живцем поховані. Тих приречених в'язнів змушують працювати на станках шліфування скла, пил якого проникає в їхні легені. Ця робітня приміщується в тім же будинку, що й „мешкальні” в'язничні камери і в тих камерах повно скляного пилу. Це — „душогубка” повільної смерті. Благодаттю вважається попасти з цього карного табору до Владімірської тюрми.

Недалеко цього карного табору є жіночий табір (Мордовська АССР, п. о. Барішево, ЖХ 485/3), де перебувають такі українські жінки-в'язні:

Ніна Строката-Караванська, дружина Святослава Караванського, нар. 1928 р., науковий працівник, засуджена в Одесі 1972 р. на 4 роки ув'язнення.

Стефа Шабатура, молода жінка, малярка, колишній член Спілки Українських Художників у Львові, засуджена у Львові 1972 р. на 5 років ув'язнення і три роки заслання.

Ірина Стасів-Калинець, 33 роки, поетеса, засуджена у Львові 1972 р. на 6 років ув'язнення і три роки заслання. Її чоловік, Ігор Калинець, засуджений на подібну кару, перебуває у пермських концтаборах (СССР, п. о. Всесвятське, Пермської обл., п/я ВС-389/35). У них у Львові зосталася 10-річна донечка Дзвінка. І цей факт для Ірини й Ігоря, свідомість їхньої неспроможности виховувати свою донечку спричиняє стократ більші страждання.

Ірина Сеник, нар. 1926 р., відома українська поетеса й патріотка, прибула до того табору 13 квітня 1973 р. Вона відбула 10-річне ув'язнення ще за Сталіна, з якого вийшла духово незламною, але із знищеним здоров'ям. І тепер знову цю прекрасну людину за її творчість і любов до свого народу, до своєї української землі большевицьке „правосуддя” в Івано-Франківську засудило (лютий 1973) на чергових одинадцять років (6 років ув'язнення і 5 років заслання). Перебуваючи у сусідньому до Соломона Д. таборі, Ірина присвятила йому такі рядки, як відблиск своєї поетичної душі:

*Надолині нарцизи
нарцизи
вище лілеї
білих снігів
а ще вище
Карпати
Карпати могого
смутку
Карпати моєї
туги
білі Карпати
моїх незбутих
мрій.*

Командантом цього жіночого концтабору є капітан Байков, його заступником і оперативним керівником ст. лейтенант Фатєєв.

У концтаборі для політичних в'язнів у Пермській області (СССР, п. о. Кучино, Чусовський р-н, п/я ВС 389/36), куди перевезено частину політв'язнів із мордовських таборів, перебувають тепер такі українські політичні в'язні, засуджені на 15 і більше років (крім згаданого вже Ігоря Калинца, який перебуває у сусідньому таборі): Левко Лук'яненко, Володимир Василик, Микола Курчик, Андрій Турчик.

У цьому таборі є, крім українців, литовці, вірмени, жида й ін. Командантом цього табору є майор Котов, а його заступником — майор Фьодоров (оперативні справи) і капітан Журавков (політичні справи). Представниками КГБ є капітан Івкін і капітан Муртазан.

Степан Женецький

Чи знеславлювання свого, рідного — чесна праця?

В газеті „Українське Життя“, що появляється в Чикаго, а редактором і видавцем якої є д-р Тома Лапичак, була надрукована в числі з 6-го січня ц. р., не підписана, а значить редакційна стаття „Неоправдані хвилювання в Джерзі Ситі“, зміст якої викликає велике здивування. В цій статті д-р Т. Лапичак намагається боронити відомого вислужника Москви, горезвісного українського еміграційного письменника Ю. Косача перед закидом, яке джерзіситська „Свобода“ приписала йому, хоч і не назвала його прізвища, в редакційній статті п. з. „Холуйство“, надрукованій 25 вересня 1973 року.

Йдеться про те, що Ю. Косач, бувши запрошений київськими виконавцями волі Москви на відкриття пам'ятника українській поетесі Лесі Українки в Києві, минулого року, де він, як пише „УЖ“, „прмовляв до багатотисячної зібраної публіки, виступав в обороні чистоти творчости Лесі Українки перед фальсифікацією її творчости збоку «еміграційних літературознавців» (знаки наведення „УЖ“) тощо“. Як це вже відомо з повідомлень української преси у вільному світі, у тій промові і всіх інших виступах у Києві, а також у статтях на сторінках советської преси, Ю. Косач знеславлював, чи, вживши висловів „УЖ“, паплюжив і обпльовував все, що українсько-національне, та ляяв на всі заставки українську національну еміграцію. (Стаття „По вас — лиш будяки і кропива!“ — „Вісті з України“ ч. 7, лютий 1974 та інші.)

„Свобода“ цілком слушно назвала таке поступовання Ю. Косача „холуйством“, а ми додамо від себе, що це є „холуйство“ гіршого ґатунку, бо в той час, коли вислужництво і підхлібництво українських холуйів в Україні можна ще якоюсь мірою виправдати страхом перед Москвою, то немає жадного виправдання холуйства Ю. Косача, який проживав на еміграції і якого ніхто до того холуйства не змушує. Д-р Т. Лапичак став, як він пише, „з відкритим забралом“ (?) в обороні Ю. Косача і старається доказати, що він не є холуй. І са-

ме в цій його обороні виявляється, що Т. Лапичак розуміє чесноту, чи вірніше національну чесноту людини, „навиворіт“.

Ми тут не будемо відповідати на всі точки оборони Т. Лапичаком Ю. Косача, бо це забрало б забагато часу й місця. Ми тільки наведемо кілька прикладів, як Т. Лапичак „виправдує“ холуйство Ю. Косача.

„Мабуть ніхто, — пише Т. Лапичак, — не стане підсувати Ю. Косачеві шкурництва. Він живе на еміграції з праці своїх рук і заробляє на своє життя чесно“.

Розглянемо, як виглядає ота „чесна праця“ Ю. Косача на еміграції.

Як відомо, прибуваючи з таборів ДіПі до Америки, Канади, Австралії та інших країн постійного поселення, українські переселенці — селяни, робітники, інтелігенція, в тому числі письменники та мистці, бралися за першу ліпшу працю, щоб заробити на життя. Праця ця в перших початках була фізична, часто дуже важка: на будовах, розвантажуванні кораблів, вагонів... Інтелігенти йшли „клінувати“ лікарні, бюро. Щойно поборовши мовні труднощі та вивчивши якусь нову професію, наші інтелігенти переходили на легшу і вище оплачувану роботу. Про таких можна сміливо сказати, що вони заробляли на своє життя чесно.

Цього ніяк не можна сказати про Ю. Косача. Він, прибувши до ЗСА, зразу став видавати журнал „За Синім Океаном“. Америка — країна великих можливостей, і Ю. Косачеві вільно було пробувати успіху у видавничій ділянці. Але цей свій журнал почав він редагувати в советофільському дусі і зразу став, з одного боку, вихвалити все „радянське“, а з другого, — гудити все, що українське-національне, зокрема гостро засуджуючи діяльність української національної еміграції. Така поведінка Ю. Косача стала для української національної еміграції (у протывагу до т. зв. „прогресивної“), в першій мірі у ЗСА, дуже дивною і незрозумілою з таких причин: якщо Ю. Косач не вернувся до Советського Союзу, а емігрував до ЗСА, то це мало б означати, що він мав

протисовєтське наставлення; коли ж він, прибувши до Америки, став видавати й редагувати просовєтський журнал, то це насторожило українців у вільному світі.

Зазнавши невдачі з виданням протиукраїнського журналу, Ю. Косач не пішов на яку б там не було працю, щоб чесно заробляти на хліб, а став редагувати горезвісного „Східняка”, що його видавали московські білі емігранти-єдинонеділимці, які гуртуються довкола щоденника „Новое Русское Слово”. На сторінках тієї рептильки Ю. Косач знову обливав помиями все, що українське-національне, але тим разом уже під смак білих москалів.

Коли ж і „Східняк” перестав появлятися, бо не стало фондів, то Ю. Косач переходить на працю до тижневика „Українські Вісті”, що їх видають українські „прогресисти” в Нью Йорку, і там знову обхаркує в своїх статтях все, що українське-національне, лас українську еміграцію спершу під різними ініціалами й псевдонімами, а пізніше під своїм прізвищем.

Питаємо п. Т. Лапичака: чи запродуватися ворогам-москалям, на відміну — раз комуністам, другий раз білогвардійцям-єдинонеділимцям, знеславлювати все, що українське-національне, обплюгавлювати українську національну еміграцію — це називається чесна праця? А що ж тоді буде називатися нечесною працею? Насправді та праця, якою Ю. Косач заробляє на життя, це справді не холуйство, набіть і не шкурництво — це просто продажність, зрада!

В іншому місці своєї статті п. Т. Лапичак пише, що, будучи в Києві на відкритті пам'ятника Лесі Українки, Ю. Косач виступав в оброні чистоти творчості Л. Українки перед фальсифікацією її творчості збоку „еміграційних літературознавців” . . .

Питаємо: які еміграційні літературознавці фальсифікують творчість Л. Українки, що її мусить Ю. Косач „відчищати”? Котрі твори Л. Українки і хто з еміграційних літературознавців занечистив?

Т. Лапичак пише, що Д. Донцов намалював односторонній образ Л. Українки, що його пора „віддонцовщити”, і Ю. Косач, як родич Л. Українки, компетентний „звернути на це увагу”. Та насправді цілком навпаки: саме Д. Дон-

цов намалював правдивий образ Л. Українки, доказавши на підставі її писань, що вона була полум'яною українською патріоткою, горіла великою любов'ю до України та проповідувала у своїх творах незалежну, самостійну українську державу, а не „в союзі з великим, братнім російським народом”, як пишуть „радянські літературознавці”. Саме ті „літературознавці” фальсифікують, перекручують, а дещо й замовчують з творчості Л. Українки.

Читаючи звіт про виступи та писання в тій же пресі про неї, могло б видаватися, що Ю. Косач високо цінить творчість Л. Українки і вважає її за велику поетесу. Та насправді так воно не є. Все це пише Ю. Косач нещиро. Як довідуємося, серед своїх найближчих знайомих в Нью Йорку Ю. Косач зневажливо висловлюється про Л. Українку, називаючи її „великою графоманкою”. Є свідки, які можуть це публічно посвідчити.

Минулого року українська громада в Нью Йорку влаштувала була імпрезу на пошану Л. Українки. Прийшов на неї і Ю. Косач. (Нам невідомо, чи був він організаторами тієї імпрези запрошений, чи ні, але це не грає ролі.) Прийшов у нетверезому стані і зайняв місце в першому ряді. Коли імпрезу почато співом українського національного гимну „Ще не вмерла Україна”, Ю. Косач демонстративно вийшов із залі.

У зв'язку з цим „героїчним” вчинком Ю. Косача виринає питання: на відкритті пам'ятника Л. Українки в Києві, на якому він був приявний, напевно теж починали урочистість акту відкриття відігранням чи відспіванням „українського радянського гимну”, розуміється після виконання „всесоюзного” гимну. Цікаво, чи Ю. Косач і там демонстративно вийшов? Напевно не вийшов, а слухав, стоячи на струнко.

Беручи до уваги всю ту „чесну працю”, яку виконував і виконує Ю. Косач і яка йде на користь наших ворогів та на шкоду українському народові, та враховуючи до того ще й його вчинки, зразок яких ми подали вище — Ю. Косача мало назвати холуєм; за це тре-

В. Давиденко

„Патріоти - зрадники”

У ньюйоркському видавництві Даблдей енд Компані, Інк., вийшла наприкінці 1972 р. книжка Дейвіда Літтлджона, бібліотекаря і головного каталогіста Абердінської публічної бібліотеки в Англії про історію коляборації в окупованій німцями у 1940-46 роках країнах Західної і Східної Європи.

У вступному слові від Видавництва читаємо: „Увага — п'ята колона!” — це було поширене в часах Другої світової війни гасло, яке перестерігало проти тих злочинних елементів в окупованих німцями країнах, які зраджували свої народи і прислужувались ворогові для власних інтересів”. Замовчування, легенди і вигадки оповивають діяльність цих загадкових чоловіків і жінок на протязі чверть століття. Це зрозуміло, що переможені нації, які так багато натерпілись від brutальних переможців, які роками переживали агонію, воліють згадувати

ба б його назвати людиною без національного хребта і честі.

Коли ж „Українське Життя”, чи вірніше його редактор Т. Лапичак пише, що Ю. Косач „чесно заробляє на своє життя”, то це помішання понять, розуміння чесноти навиворіт; а це все в свою чергу свідчить, що у Т. Лапичака з логікою щось не в порядку. Т. Лапичак багатьом своїм опонентам, які не погоджуються з його писаннями, радив, щоб ішли до лікаря психіатра. Після його оборони Ю. Косача стало цілком ясно, що це якраз йому, Т. Лапичакові, треба йти до лікаря-психіатра.

На закінчення виринає ще одне питання: за яку ціну взявся Т. Лапичак боронити „з відкритим забралом” продажницьку працю Ю. Косача? Чи не за ціну його, Ю. Косача, співробітництва в „Українському Житті”, на сторінках того самого числа, де була поміщена стаття Ю. Косача п. з. „Елегія на самотність”? Якщо так, то гратулюємо Т. Лапичакові: Ю. Косач буде, як співробітник „Українського Життя”, знаменитим доповненням до дефетиста А. Білинського.

лише своїх героїв і перебільшувати свій резистанс. Але правдою є, що сотні тисяч людей були коляборантами, і їхній вплив на історію ХХ сторіччя не може бути ігнорований, не може бути заперечений. Удокументована численними вірогідними матеріялами оцінка, що її дає Дейвід Літтлджон коляборантам, не є їх оправданням і засудженням — це фактичне дослідження, чому деякі люди робили те, що вони робили. Вони, твердить автор, не всі були злочинцями, не всі були ідеалістами, але всі вони були жертвами.

Норвегію, з якої починає автор своє дослідження, окупували німецькі війська 9 квітня 1940 р. Квіслінг став символом коляборації з німцями не лише в тій країні, а й в усіх окупованих „Третім Райхом” державах, хоч ніколи не був він беззастережним виконавцем волі Гітлера. Барвіста біографія цієї людини охоплює період військової служби, дипломатичної діяльності, його співпраці з Нансеном на Україні в 1921-22 роках, де керував він акцією допомоги голодуючому населенню. До речі й одружився він там з Марією Пасак, очевидно, українкою.

Хоч як це звучить парадоксально, Квіслінг, організатор нацистської партії в Норвегії, у молодих роках був соціалістом і називали його „червоним”. Призначений з Берліну прем'єр-міністром норвезького уряду, він фактично не мав ніякої влади і вважав себе вірним підданим короля аж до виїзду його зі своїм урядом до Англії. Створена з добровольців в Норвегії дивізія СС „Вікінг” підлягала загальній німецькій команді і зовнішньо відзначалась від німецьких СС-ів лише значком на рукаві правої руки — золотим хрестом на червоному фоні, що нагадувала свастику. Вона билась під Ленінградом, де втратила значну частину свого складу, а остаточно знищена була в боях за Берлін у кінці війни. Квіслінг вірив, що

David Littlejohn, The Patriotic Traitors, The History of Collaboration in German-Occupied Europe, 1940-45, p. 390.

він з користю служить своїй країні і не раз казав: „Що зробила б Норвегія без мене?“. Здібний і відважний, він довго не міг повірити, що Гітлер використовував його лише як своє знаряддя. Усунений з посту прем'єр-міністра, Квіслінг вступив до війська як рядовий вояк. Але його знову втягнули німці до співпраці, тримаючи „у резерві“. І все ж Квіслінг плекав наївну ідею, що, зустрівшись з Гітлером, він доб'ється від „фюрера“ дозволу zorganizувати нову норвезьку армію і створити вільну Норвегію. Геббельс про нього казав: „Я маю враження, що Квіслінг фактично є нічим іншим, як квіслінгом“.

Дискримінація супроти жидів, яких у Норвегії було лише кілька тисяч, розпочалася вліті 1940 р. ще перед тим, як Квіслінг став „прем'єр-міністром“. Але він сприяв підсиленню дискримінації жидів. Загалом депортовано з Норвегії до Авшвіцу 700 жидів, що пропорційно до їх загальної кількості становило високий відсоток.

В опінії норвезького народу, який вихований у парламентарно-демократичній системі, у своїй переважачій більшості не сприймав гітлерівського нацизму і італійського фашизму, Квіслінг був „гротесковим монстром“. Про нього ширили чутки, що він, відсунений від усяких впливів на політику, організував у своїм домі оргії, що він був імпотентом і тому не мав дітей.

Коли Німеччина стояла на порозі цілковитої поразки, Квіслінг відмовився летіти запропонованим йому німцями літаком до Іспанії. Він чекав і готов був стати перед судом свого народу. „Я вирішив, — писав він, — зачекати, що скаже про мене історія... За десять років мене порівнюватимуть із святим Олафом“, норвезьким національним святим.

По закінченні війни в Норвегії почалися розправи над німецькими коляборантами. При загальному населенні 3 мільйони винесено 480 вироків смерті, що з них 400 виконано, 288,000 вироків тюремного ув'язнення, 448,000 покарано грошовою карою або позбавлено громадянських прав. Це пропорційно в 10 разів більше, як в інших західних країнах, де число коляборантів було далеко більше. Очевидно, чис-

ло покараних в ССР дійсних і уявних коляборантів не піддається облікові.

Після німецької інвазії в Данії у квітні 1940 р. її прем'єр-міністр Стаунінг заявив: „Данія — найщасливіша країна Європи“. Перед війною в Данії панували пацифістичні настрої. Збройні сили в цій країні зменшувалися. Деякі данські політики фаворизували політику Гітлера.

Окуповано Данію майже без спротиву: під час цієї операції збито лише два німецькі літаки і згинуло 13 данських вояків.

Ніякої „п'ятої колони“ в Данії не було. Німці з північного Шлезвігу радісно вітали „свою“ армію. Актів саботажу не зареєстровано. Німецька пропаганда твердила, що це була не інвазія, а „захист“ Данії проти можливого нападу англійців. Жидів не переслідували і пресу не цензурували, залишаючи цю справу самим видавцям. В данському уряді, що складався переважно з соціал-демократів і радикалів, не було жадного нациста. Берлін був представлений лише своїми дипломатами.

Однак, незабаром політика Берліну супроти Данії гостро змінилася: Гітлер вирішив запровадити в цій маленькій країні нацистський режим. В липні 1940 р. Данія виступила з уже фактично неіснуючої Ліги Націй. Німецькі урядовці почали рекрутувати данців для роботи в Німеччині. Наприкінці року число цих робітників дійшло цифри 35,000. З поміччю коляборантів zorganizовано Норландський полк, членам якого признавали дансько-німецьке громадянство. Створено партію на зразок німецької націонал-соціалістичної, члени якої ввійшли до парламенту. Проте, в програмі цієї нечисленної партії не було точки, що стосувалася б жидівської проблеми. Крім цієї партії було в Данії ще 15 інших малих нацистських і фашистських організацій.

Одним із найвизначніших коляборантів Данії був Фредерік фон Шальбург, народжений у 1906 р. на Україні. Батьки його були балтійсько-німецького походження, що після революції емігрували до Данії. Фредерік в ранзі полковника став командувачем данського т. зв. „Вільного Корпусу“, як частини німецької дивізії СС „Мертва Голова“. В першому ж бою з большевиками він був убитий. З нього зроб-

лено по смерті данського „Герета Весселя”, національного героя. За тиждень згинув його наступник Ганс фон Леттов-Форбек.

У травні помер прем'єр Стаунінг і його пост зайняв соціал-демократ Вільгельм Буль, що також вірив у „добру волю” німців-окупантів. Гостру зміну в німецькій політиці спричинила вислана Гітлером конгратulatoryційна телеграма до данського короля Християна X з нагоди дня його народження, на яку „фюрер” одержав суху, формальну відповідь. Після того поміж двома країнами почалася „війна нервів”. Стягнення „Вільного Корпусу” до Копенгагену на відпочинок спричинило вуличні заворушення, в яких згинувло кілька людей.

Новий прем'єр-міністр Данії Скавеніус спробував скріпити дружні відносини поміж Данією і Німеччиною. Він запевняв Берлін, що Данія буде підтримувати „новий порядок” в Європі, але дістав на це майже в брутальному тоні написану відповідь: „Утримувати порядок має німецький уряд. Він не толеруватиме актів саботажу і насильства, прямо чи посередньо керуючи окупаційними силами”. Кількість данської поліції скорочено до 3,205. Створено неуніформовану поліцію для побороювання „політичних злочинців” і „саботажистів”.

Загальні вибори до парламенту, що відбулися в березні 1943 р., принесли сенсаційні виследи: з 148 місць прихильні до нацизму партії дістали 7. На чолі коаліційного уряду залишився Скавеніус.

„Вільний Корпус” фактично перестав існувати, хоч начислював ще 6-7 тисяч вояків. Німці використовували його в Голляндії і Франції, де зажив він собі сумної слави жорстокими убивствами членів резистансу-„макі” і мирних жителів. Спроби творити з норвезьких добровольців збройні з'єднання не раз робив Мартінсен — „вірний” німецький коляборант. У німців він мав довір'я, і мав також популярність серед своїх вояків.

Протинімецькі настрої в Данії посилили успіхи большевиків під Сталінградом. У жовтні 1943 р. вирішили в Берліні супроти порад данського д-ра Беста перевести „остаточну розв'язку жидівської проблеми”. Попереджена з поінформованих джерел частина жидів втекла до Швеції. Айхман пізніше стверджував, що

протижидівська акція в Данії зазнала невдачі.

30 грудня 1943 р. в головній квартирі Гітлера вирішено на протинімецький терор (резистанс) в Данії відповідати потрійним терором. Того ж дня страчено кілька данських закладників. Страх перед саботажами спонукав німців створити численні „групи безпеки” і „групи контрспротиву”. В цій акції активну участь брали члени „Вільного Корпусу”. Фольксдойчери творили свої власні „загони самооборони”. Боротьба поміж учасниками резистансу і членами груп антирезистансу мала характер безскупулянтної боротьби генів. Сумлінням данського народу сколихнуло убивство членами одної з цих груп найпопулярнішого поета Мунка і всієї його родини.

Тим часом поміж пронацистськими данськими організаціями почалося змагання за впливи. Організація данських нацистів прийняла як свій прапор національний прапор Данії із „сонячним колом” у горішньому лівому куті — прапор корпусу Шальбурга.

26 червня данські докери проголосили в Копенгагені страйк протесту проти запроваджуваних німцями обмежень. Провідників страйкарів арештовано. У відповідь на це всі данські профспілки розпочали загальний страйк. Німці проголосили „стан облоги”. З поміччю корпусу Шальбурга Копенгаген ізольовано від усієї країни. Збройні сутички поміж страйкарями та німецькими військовими з'єднаннями і членами корпусу Шальбурга тривали до 3-го липня, внаслідок чого німці пішли на поступки і приобіцяли задовольнити вимоги страйкарів. Гітлер вимагав для всіх учасників спротиву військових судів — отже, кари смерті!

Данія стала поліційною державою під гострою німецькою контролею. Данську поліцію розв'язано. Близько двох тисяч мешканців Копенгагену вислано до концтаборів. На місце поліцаїв змобілізовано данських нацистів, серед яких також проведено численні арешти за „нелояльність”.

5-го травня Данію звільнено від німців майже без боїв. Лише на маленькому островці Борнгольмі ще якийсь час ставила активний опір група його оборонців, обстрілювана артилерією з советських кораблів.

З НОВИХ КНИЖОК

ПРАЦЯ ПРО НАШ НАЦІОНАЛЬНИЙ ГИМН

В. Трембіцький: Український гімн та інші патріотичні пісні — присвячено 100-літтю НТ-Ш. Нью Йорк — Рим, 1973. 126 стор.

У „Записках” о. Василя в Римі (секція І-ша, т. 27-мі) появилася книжка проф. д-ра Володимира Трембіцького „Український гімн та інші патріотичні пісні” з багатими ілюстраціями, нотами та багатою бібліографією.

В 1963 р. українське суспільство у вільному світі відзначало 100-річчя національного гімну „Ще не вмерла Україна” статтями в пресі й журналах. Однак, щойно через 10 років після того український національний гімн дочекався окремої студії чи не унікальної в нашій історичній літературі. Ця цінна книжка буде окрасою наших і чужомовних бібліотек. В додатку книжка має англomовний скорочений зміст.

Зрештою Данія і Німеччина ніколи поміж собою не воювали. Завдяки махінаціям Скавеніуса вони були ніби „союзниками”. „Вільний Корпус”, на відміну від французького Легіону, створив комітет коляборантів. Данія і Норвегія серед країн Західної Європи пережили найдовший період окупації. Проте, „чистки”, ведені гітлерівцями в Данії, були майже такі ж жорстокі, як у Голляндії і далеко жорстокіші, як у Франції.

За обвинуваченням у коляборації арештовано після війни 1724 людей, з яких 1229 виправдано, а решта дістала тюремні вироки від одного року до досмертних (62). Смертних вироків винесено 112, а з них виконано лише 46. 9.737 осіб позбавлено досмертно і 2936 тимчасово громадянських прав. Один з найвизначніших коляборантів Фріц помер на удар серця, чекаючи на суд. Також на відміну від Франції, де тисячами зводилося приватні порохунки, самосудів у Данії не було. Суди були суворі, але справедливі. Нельояльних до данського уряду фольксдойчерів насильно не виселили з країни, як то робилося супроти німецьких етнічних груп в країнах Східної Європи, окупованих советською армією.

(Далі буде)

Після вступного слова йдуть три розділи.

Перший розділ — „Історично-ідеологічні елементи історії гімну” із шістьма підрозділами: Староукраїнські церковні мотиви; Доба лихоліття „За Церкву, за народ”; Козацько-лицарка доба; Тексти гимнових пісень часів Козаччини; Українські гимнові пісні XVIII-XIX ст. та „Весна” і відродження народів.

Другий розділ п. н. „Гене́за, розвиток і доля українського національного гимну” має такі підрозділи: П. Чубинський — „Ще не вмерла Україна”; Історичний розвиток гимну П. Чубинського; На шляху до визволення; Часи Визвольних Змагань; На окраїнах українських територій та Відгомін з чужини.

Третій розділ п. н. „Про інші і для інших” містить список національних та державних гимнів європейських народів за станом 1970 року, включаючи гимни Ідель-Уралу, Північного Кавказу, Донської Держави й ін. Далі йде хронологічний виказ постановля національних гимнів різних народів світу, починаючи з англійського (1744 та 1745 років) і кінчаючи камбоджанським, ляоським та в'єтнамським з 1940-их років.

Обидва списки подані українською та англійською мовами. В кінці наведено показник місць і імен творців гимнів.

Між ілюстраціями бачимо княжих дружинників, козаків, ноти таких пісень, як „Ой на горі та женці жнуть”, „Гей не дивуйтесь”, „Мир вам, браття”, „Дай же, Боже, добрий час”, портрети Павла Чубинського, автора тексту „Ще не вмерла Україна” (1862 р.) та о. Михайла Вербицького, що скомпонував цей наш національний гимн в 1863 році. Також вміщено поштівки й коверти, видані 1963 р. в 100-річчя створення гимну, марки Підпільної Пошти України, присвячені тій події, листівку з нотами гимну, портретом Т. Шевченка та текстом гимну американських українців „За Тебе, Україно!”

Автор веде історію українського гимну, починаючи від „Слова о полку Ігоря”, почерез церковні пісні-гимни: канти, канони, ірмоси, тропарі, катавасії, стихири, псалми, кондаки, акафісти.

Отже, соборними силами — полтавця П. Чубинського і галичанина о. М. Вербицького —

ЕКСПО - 74

Під сучасну пору в місті Спокені, стейту Вашингтон, відбувається міжнародня виставка — ЕКСПО-74. Участь у ній бере одинадцять держав: ЗСА, ССРСР, Канада, Національний Китай, Південна Корея, Філіппіни, Австралія, Японія, Мехіко, Західня Німеччина і Іран. Говорилося раніше про участь Франції й Чехо-Словаччини, але ці держави чомусь участі у виставці не беруть. Крім вчислених вище держав, беруть самостійно участь деякі стейти ЗСА і провінції Канади, а також великі індустріальні корпорації, деякі Церкви, організації...

Офіційне відкриття виставки відбулось у суботу 4 травня перед полуднем з участю біля ста тисяч народу. Була чудова погода. Виставку відкрив промовою президент ЗСА Р. М. Ніксон, який прибув із своєю дружиною Патрицією.

Промова през. Ніксона заторкувала ряд вилинялих уже проблем, як коекзистенція з комуністичними країнами, роззброєння, господарська й культурна співпраця, боротьба із занецищенням повітря й води. Крім нього, промовляло ще багато достойників з керівництва ЕКСПО, міських, стейтових і федеральних достойників та гостей, між ними посадник Спокену Д. Раджерс, губернатор стейту Вашингтон Д. Еванс, державний секретар комерцій, архієпископ Яковос, голова Грецької Православної Церкви на Північну й Південну Америку, амбасадори Канади й Австралії. В асисті Президента були ще амбасадори Кореї і Філіппін та генеральний консул ССРСР.

Проти президента Ніксона відбулась невелика демонстрація з транспарентами, якої не допущено на територію виставки, але його промову старались переривати вигуками особливо молоді хлопці й дівчата, вимагаючи його резигнації. Були й непристойні вигуки. Такого роду демонстрації, хоч мають погану сторону, яка на денне світло висуває непристойність, некультурність та розбещеність американської молоді, мають добру сторону у випадку такої okazji, як ЕКСПО, бо представникам ССРСР і робітникам його павільйону показують наявно американську справжню демократію.

постав наш національний гімн, якого ми на всіх наших національних академіях і святах співаємо, стоячи на струнко.

На стор. 57-ій подано текст англійського перекладу нашого національного гімну, на 64-ій — текст вірша Ів. Франка „Вічний революціонер”, на 75-ій — текст пісні-молитви „Боже Великий, Єдиний” і інші.

Праця написана ґрунтовно, методом наукового порівняння з гімнами інших народів.

Д-р Ол. Соколишин

Павільйони

Я вespв відвідати павільйони ЗСА, ССРСР, Кореї, Ірану, Філіппін, Національного Китаю, Західньої Німеччини, Японії й Австралії.

Найбільший павільйон американський, але збудований в дуже дивному стилі з величезним пластиковим дахом. Він дуже багатий на експонати з різних ділянок національного життя, від технології починаючи, а на індіанських експонатах кінчаючи. Є там і кіно-театр.

Із смаком влаштовані менші павільйони Національного Китаю, Японії й Кореї. Цікавий також австралійський. В іранському павільйоні забагато висвітлюють фільмів з життя королівської родини, блискучі паради і візити, які контрастують із життям бідних мас народу. Гарний і німецький павільйон, але він, як на Західню Німеччину, рiшуче замалий.

Внутрішнім блиском пишається советський павільйон. Це своєрідне „лотьомкінське село”, перекинене в Америку. Особливо гарно удекорований перший поверх, що нагадує ліс: колони у формі дерев, а стеля — розгалужені гілляки, освітлені масою лампочок. Кажуть, що сама декорація коштує поверх мільйона доларів.

Нас, українців, він притягав у першу чергу, бо ми сподівались бодай дещо побачити з життя сучасної України. Але даремно. За винятком декількох експонатів, картини якогось київського мистця і українського борщу в ресторані та кольорових брошур „Інтуриста”, немає нічого. Є деякі кавказькі експонати та невеличкі картинки з Білоруси. На 95 відсотків все присвячене Росії, і скрізь, де б ви не ступили, чути „руським духом”. Є багата колекція дорогоцінних камінців, різні породи каміння й металів, не дуже багата галерія мистецьких картин, скульптур і килимів. Є три кінотеатри, в яких показують „соціалістичні досягнення”. Павільйон має два ресторани: загальносоветський і „український”. В „українському ресторані” нічого українського немає. Хто хоче попоїсти українського борщу, мусить іти до загальносоветського.

Прекрасно виконані макети Москви, Ленінграду, Дівногорська в Красноярському краю, Навой, Сочі і горезвісного Норильська, заспаного снігом і закутого льодами. Далі макети краєвидів Вороніжчини, Середнього Сибіру, Байкальського озера. Понуре враження справляє Норильськ, нове, досить гарне місто на далекій півночі Азії: захмарене небо, а крізь хмари десь далеко на овиді ледь пробивається червоне, як кров, сонце. Враження тим більше понуре, коли знаєш, що це місто збудоване руками каторжників і що в околиці його знаходиться біля 50 концтаборів.

Прекрасно виконану внутрішню декорацію павільйону псує незугарно виконане погруддя Леніна в центрі першого поверху. Як символ „дружби” ЗСА й

СССР — при вході з правого боку великий портрет през. Ніксона з генсеком Брежнєвим.

Персонал павільйону в більшості непогано володіє англійською мовою. Є багато молодих людей, мабуть, студентів. Всі стараються бути ввічливими. Серед них є науковці, спеціалісти з різних ділянок науки, особливо технології. Є між ними, звичайно, велика кількість агентів КГБ, яких досвідчене око зразу запізнає, бо пишпорять всюди, особливо, коли хтось з відвідувачів встриває у розмову з персоналом. Вони мають кам'яні обличчя, які контрастують із штучними усмішками і вдовоною привітністю.

Український тиждень

В рамках Національних Фестивалів ЕКСПО-74 від 6 до 12 травня відбувся Український Тиждень, який своєю програмою продемонстрував бодай частинку того, що могла б показати Україна. В Українському Тижні взяли участь: танцювальна група „Черемшина” під проводом І. Камінського і жіночий квінтет „Волошки” з Ванкуверу. Була невеличка виставка вишивок і показ вишивання, виставка писанок і мистецьке виконання їх декорації, виставка кераміки, показ гончарства, ткацтва, виробу музичних інструментів, опрацювання книжок; була українська кухня і показ українського традиційного печива: великодніх пасок, короваїв і колачів.

Хоч було холодно, вітряно і часто падав дощ, Український Тиждень притягав багато відвідувачів і пройшов з великим моральним успіхом. Наші бравурні танцюристи й танцюристки добре пописувалися народними танцями, квінтет „Волошки” піснями, а всі разом кольоритними національними строями, здобуваючи заслужені оплески чужинців. Краще було б, якби квінтет співав у відповідному приміщенні, як під голим небом, але це вже мінус організаторів Національного Фестивалю.

Програма Українського Тижня вповні себе виправдала завдяки ідейності і самопожертві його виконавців — молоді з Ванкуверу, жінок з Едмонтону і стейту Вашингтон.

Увечері 11 травня невеличка українська громада міста Спокену, зорганізована в Філії Українсько-Американського Клубу стейту Вашингтон, влаштувала прийняття для виконавців Українського Тижня. Були запрошені і представники Національного Фестивалю з його директором на чолі. Зустріч відбулась в помешканні заступника голови І. Войтечка. Адміністрація Національного Фестивалю пропонувала приміщення, але Управа Клубу вирішила зробити зустріч в приватному мешканні, в більш родинній атмосфері.

Гостей привітав голова філії п. А. Демусь, представивши нашу відому письменницю й поетесу Тетяну Шевчук-Бішоп, яка є уродженцею Канади. Тетяна Шевчук-Бішоп виголосила англійською мовою коротку промову і представила гостям всіх членів та прихильників Клубу. Опісля промовляв до гостей голова філії, підкресливши значення Українського Тиж-

ня для загальноукраїнської справи і в імені Клубу склав признання всім виконавцям тижня, які в переважній більшості відбули далеку подорож до Спокену із Ванкуверу, Едмонтону й інших місць стейту Вашингтон. Із Спокену як вишивальниця брала участь дружина голови Ліда. Голова підніс тост за здоров'я всіх виконавців тижня. Промовляли також керівник балетної групи „Черемшина” І. Камінський і директор Національних Фестивалів ЕКСПО. Обидва промовці дякували за милу несподіванку — зустріч-прийняття.

Зустріч-прийняття пройшла в милій, товариській атмосфері при чарці, добрій перекусці і танцях молоді.

Дивовижі

Не бракувало й різних дивовиж на ЕКСПО. Після промови Президента, випущено кількасот голубів, які низько пролетіли понад тереном виставки. Це був ніби символ вічного миру, очевидно, між ЗСА і ССРСР. Шкода, що не знайшлося дотепника, який випустив би хоч одного шуліку.

Далі вистрілювано вгору петарди, які, вибухаючи, викидали на парашутах національні прапори держав — учасниць ЕКСПО. При виголошенні участі ССРСР петарда чи не вибухла, чи її не вистрілено, але советського прапора на легкопаді ніхто не бачив. Це пояснюють різно: одні говорять, що навмисне тим збойкотовано советів, інші кажуть, що петарда не вибухла внаслідок дефекту, ще інші, що Совети не бажали випускати свого прапора петардою.

В советському павільйоні автор цієї кореспонденції мав кілька розмов з людьми із його персоналу. З персоналом найкраще встривати у розмови, коли є багато народу, бо тоді кагебістам далеко тяжче мати на оці своїх „овечок”. Один сказав мені, коли я похвалив декорацію павільйону, що йому більше подобається американський павільйон, бо там все виставлене в натуральному вигляді.

При відвідуванні відділу сувенірів зразу впала в очі відсутність української большевицької літератури і платівок. Більше нічого із сувенірів там немає. Я спитав молодого працівника відділу, чому немає ніде ні української книжки, ні платівки. Працівник павільйону, може й кагебіст, зразу випалив, що „ето не наша віна, а американцев”, бо, мовляв, вони наперед замовили всі експонати, які повинні б бути в советському павільйоні. Очевидно, я делікатно відповів, що в таку можливість не вірю і що тут не було ніякої дискримінації.

В галерії мистецтва є пам'ятна книга, в яку вписуються відвідувачі павільйону. Там зустрінете такі завваги, наприклад, — дати свободу на виїзд жидам, перестати переслідувати дисидентів, не пускати мільяних пропагандивних баньок. Є й дуже гострі завваги.

На забріханість совпропаганди, а її не бракує, звернуло вже увагу багатьох американців, а навіть про це згадувалось на телевізії і в місцевій пресі.

В. С-ко

Доповіді про будні українського народу

Про виступи Анатолія Радигіна і Абрама Шифріна, колишніх совєтських в'язнів жидівського роду, що так багато розповіли про побут у концтаборах, в нашій пресі написано багато. Розповіді про їхні особисті знайомства і їх приятелювання з українськими політв'язнями глибоко зворушували слухачів, які довідались чимало такого, чого не могли вчитати навіть у самвидавній літературі, що з природи речі може інформувати лише про основні факти і події з життя людей, приречених на повільне умирання за колючими дротами. Книжка спогадів Абрама Шифріна вже вийшла друком, серія його статей появилася у „Свободі”, а книжка Анатолія Радигіна незабаром виходить у світ українською мовою.

Але майже нічого не писано в нашій пресі про цікаві доповіді і дискусії по доповідях Лева Ройтмана і Володимира Лобуса, також жидівського роду нових емігрантів, що з них перший працював в Україні як адвокат-криміналіст, а другий як кінорежисер.

Незвичайна біографія Володимира Лобуса: під час Другої світової війни його батько загинув на фронті, мати померла „на евакуації”, а його нарівні зі своїми дітьми вигодувала й виховала проста чернігівська українська селянка. „Отже, — сказав він, — я маю двох матерів, жидівську і українську, яких однаково люблю”.

Обидві доповіді відбулися у травні в Нью Йорку — в Літературно-Мистецькому Клубі та в Народньому Домі, але кількість присутніх осіб, що цікавляться сучасним станом в Україні, була значно менша, як на доповіді Радигіна, — чи не тому, що про концтабори вони не гово-

рили. Це прикра річ, що наших людей можна притягнути у великій кількості лише на доповіді, що мають, сказати б, сенсаційний характер — жахіття совєтських катівень, тортування в'язнів в БУР'ах, героїчна поведінка в місцях ув'язнення українських патріотів.

Лев Ройтман і Володимир Лобус з літературою „Самвидаву” (крім книжки І. Дзюби „Інтернаціоналізм чи русифікація?”) ознайомлені мало і говорили не про концтабори, а про будні українського народу, розповідали про деталі життя наших людей, про які годі вчитати з совєтської і еміграційної преси. Перший з них виголосив протягом 15 хвилин вступне слово, в якому на фактах ствердив фіктивність „суверенності” України, облудність совєтського законодавства, фальшивість конституцій УССР і СССР, а далі протягом двох годин давав вичерпні відповіді на ставлені йому питання, ілюструючи свої відповіді окремими судовими процесами, зокрема в Баришівському районі на Київщині, що не мали політичного характеру. Він розкрив ще один аспект життя нашого народу під московським окупаційним режимом, під яким людина цілковито здана на ласку чи неласку суддів.

На основі відомих йому фактів Лев Ройтман докладно проаналізував закритий судовий процес над підпільною групою Лук'яненка, яка на підставі конституції СССР ставила собі за ціль відокремлення України від СССР із збереженням у ній совєтського режиму. Це, сказав він, був наскрізь облудний процес, в якому судді, прокурор і „оборонці” довільно оперували статтями конституції, що дає право кожній республіці СССР відокремитися, якщо цього захоче більшість її населення. Лук'яненко і його група — юристи і в добрій вірі домагалися плебісциту. Нічого незаконного в їх діях не було, а проте Лук'яненка засуджено на кару смерті, а його товаришів на довічне ув'язнення. Пізніше вирок на Лук'яненкові „перекваліфікували” і засудили його на 15 років концтаборів. Маніпулювання статтями конституції — звичайна річ на закритих політич-

Один молодий працівник павільйону попав якось у гостину до одної американської родини. Добре підпивши, почав вихвалити американський лад, свободу і загальний добробут. Наївні господарі, вважаючи, що це провокатор, покликали поліцію, і поліція передала його в руки адміністрації павільйону. Що з ним сталося далі, невідомо. Очевидно, що по головці його не поглядять.

А. Пав.півець

них процесах, що згідно з тією ж конституцією мають бути відкритими не лише для спеціально стягуваних на них кагебістів у цивільному одягу.

На питання одного з присутніх, чому жидів на судових процесах карають лагідніше, доповідач відповів, що жиди, які вимагають виїзду до Ізраїлю, заявляють, що їхньою батьківщиною є Ізраїль, а українці, які ведуть „антисовєтську пропаганду”, є „зрадниками батьківщини”.

Окрему увагу перший і другий доповідачі присвятили поширеному від найнижчих низів і до найвищих верхів совєтського суспільства хабарництву. Починаючи від управи колгоспу, де за малого хабаря можна дістати дозвіл одержати з колгоспної комори кілька кілограмів зерна, і до Найвищого Суду, де за кілька тисяч рублів можна добитися звільнення з тюрми засудженого (очевидно, не з політичних причин) свояка — всюди панує хабар. Пошесть хабарництва так поширилася в Совєтському Союзі, що задля постраху хабарників проведено „показову” чистку на верхах комуністичного апарату в Грузії, хоч напевно і в інших „республіках” хабарників пропорційно не менше, як в тій малій країні.

Найбільш характеристичною ознакою закріпачення підсовєтського селянства, говорив Анатоль Ройтман, є позбавлення його основного совєтського документу — пашпорта, без якого він не може покинути колгоспу. Навіть для того, щоб виїхати на базар до сусіднього містечка, щоб продати дещо з продуктів своєї присадибної ділянки, мусить колгоспник брати відповідну довідку з сільради. З певних політичних причин лише в прикордонних зонах СРСР селяни мають пашпорти. Вийти з колгоспу може хіба молодий селянин, що відбув реченєць служби у війську, при умові, що має забезпечену роботу в місті. Внаслідок цього в деяких селах позалишалися самі діди, баби та малі діти, які мусять „розвивати соціалістичне сільське господарство”. Отже, заявляли доповідачі, колгоспна система опинилася в сліпому куті, з якого немає виходу, бо розв'язати цю систему це значило б розкріпачити селянина і фактично зліквідувати на селі совєтську владу.

Про мізерну оплату колгоспників за їхню ненормовану працю говорив Володимир Лобус. І тільки було б йому повірити, якби те саме не писав у своїх „Спогадах” Хрущов, коли пригадував, що в 1949 р. на Курщині колгоспник одержував на трудовень... 2 копійки і 100 грамів збіжжя. Тепер, казав доповідач, селяни і робітники не голодують: вони мають досить хліба і картоплі, але не можуть і мріяти про ті достатки, в яких живуть селяни та робітники у Німеччині, не кажучи вже про Америку.

„Достатки” совєтської інтелігенції характеризував п. Лобус таким прикладом. Перед від'їздом за кордон відвідав він у Звенигородці на Київщині родину своїх приятелів. Ці приятелі постаралися про найкраще прийняття, але, крім картоплі, капусти та пирогів з квасолею, могли почастувати свого гостя лише тонесеньким кусником м'яса, бо в місті тоді його не було. Пан Лобус в кінці обіду поставив на стіл куплений ним у Києві торт. Десятилітній синок приятелів із зачудуванням оглянув цю небачену ним річ і запитав: „А це що таке?” Виявляється, він уперше в своїм житті бачив звичайний торт. Батько цієї родини, службовець, заробляє на місяць 90 рублів, а мати 60, разом 150 рублів. Мужеський костюм коштує 120-140 рублів. Дуже мало заробляють також лікарі, учителі, яких, крім їхньої професійної праці, використовують постійно на різного роду „кампаніях”, в яких вони мусять вести серед селян пропаганду.

Совєтській пресі вже ніхто в СРСР не вірить, крім оплачуваних пропагандистів, які мусять „вірити”. Молодь, навіть комсомольська, вінчається по церквах, дітей, не зважаючи на загрозу звільнення батьків з праці, хрестять. Це — не поодинокі випадки, а масове явище.

Відповідаючи на питання про антисемітизм, Лев Ройтман поділив його на, сказати б, офіційний і історичний. Офіційний — це продовження практикованого ще за царських часів урядовими чинниками підсилювання серед населення ненависти до жидів — свого роду громозвід, що критику совєтського режиму відвертає від властивих цілей і „заганяє в землю”. А історичний антисемітизм, який ще подекуди має місце на Україні, сягає своїм корінням у

Наталка Дарлат

ОЛЬГА КОБИЛЯНСЬКА

(Закінчення)

Селянські мотиви

„Я любила народ, і люблю його до сьогоднішньої хвили, і дивлюся на нього тими самими очима, що на деревину, цвіт і всю живу часту природи. Одна неестетичність його, будь у словах, будь у поведінці чи в звичках, разить мене, але в суті речей — гей, яке багатство, яка свіжість, яка глибінь криється, який гарний матеріал на будучність! Де є народ, там і культура й сила буде: де його нема, не буде й бити тієї нації”. Так писала Ольга Кобилянська в своїй „Автобіографії” 1903 р.

Тягнулися кімпольонгські стрімкі гори, вкриті сосновим пралісом, який жив незайманим

далеку минувшину, коли жиди були посередниками між клясою експлуататорів та народом, і в часах, коли значна кількість жидівства не лише підтримувала, а й репрезентувала совєтський режим. „Цей період, зокрема 1937-38 роки, — сказав Лев Ройтман, — залишив на моєму народі темну пляму, і я дуже тішуся, що тепер немає вже жидів серед совєтських дипломатів, кагебістів, міліції і людей інших категорій, що представляють совєтську владу. Офіційний антисемітизм крім того виявляється у своєрідній процентовій нормі, запозиченій з царських часів, коли доступ жидівській молоді до високих шкіл був дуже обмежений”.

У доповідях Лева Ройтмана і Володимира Лобуса відчувалась безпосередність і щирість, без намагання згущувати фарби. Присутні подякували їм рясними оплесками. Промовляли вони чистою українською літературною мовою.

життям. У долинах розкинулися села, де люди жили ще старим ладом, за старими звичаями.

В повісті „Земля” О. Кобилянська змалювала життя одного такого села на Буковині. Психологічним методом розкрила глибину селянської душі багатію добротою, чесністю та твердими моральними законами, переданими предками-хліборобами.

Проте, знаходяться також і відмінні душі — якісь темні. Вони витворилися внаслідок змішання чужонаціональної крові (наприклад, уганської), або успадковані через якісь генетичні суперечності. Ціле життя селянина пов'язане з працею на ріллі, з турботами про прожай, і тому наймаркантнішою прикметою селян є їх прив'язання до землі й якась особлива любов до неї.

От „Івоніка любив її. Він знав її в кожній порі року й в ріжних її настроях, мов себе самого”. Навесні він виходив за село в поля. „Такі дні були милі для Івоніки. Тоді він сам до себе вмівався та приязно розглядався. Переживав сам стан землі й був із нею одним. Знав це, що було любе і збіжжю і всьому, що піднімалося з неї, особливо ж по дощі. Неначе чув і бачив, як земля з задоволенням розходила, розкошувала, як її соки відсвіжувались і як вона, насичена, віддихала важкими пахоцями” („Земля”).

Селянин без землі не мав підстав для існування, хіба цілий вік мав бути наймитом або йти на заробітки в Басарабію. З цих причин на селі вартість людини мірялася не красою вигляду чи духовими прикметами, а кількістю

поля. Разом із любов'ю й прив'язанням до землі наростало бажання придбати її якнайбільше. Це бажання перетворювалося в непереможне прагнення землі. Неосвіченість села сприяла тому, що загребушість ставала фатальною і не раз доводила до трагедій і вбивств.

В повісті „Земля” центральною подією було братовбивство в селі Димка в сім'ї чесного й шанованого ґазди Івоніки Федорчука. Івоніка й Марія одружилися вбогими, але вирішили доробитися маєтку для себе й своїх дітей. Працювали тяжко всю молодість, жили в крайній скупості, але добилися свого. В них було чимало поля, гарна хата, й тому ціль їхнього життя частинно вже сповнилася. Ждали лише, щоб щасливо поженити синів та втішати сь внуками.

Старший син Михайло їм вдався, бо був добрий, роботящий і любив землю та працю на ній. Але молодший Сава був зовсім противної вдачі й через це наганяв на батьків журбу. До того ж знайшов собі небажану дівчину, яка доводилася йому двоюрідною сестрою, а по матері одідичила циганську вдачу. Івоніка і Марія загрозили, що не дадуть йому землі, якщо не зірве зі злодійкуватою Рахилею. Сава може був би зрікся всього, але любка напамінала: „Як не будеш мати землі, то не зможемо побратися! З чого нам жити?” Тоді Сава побоявся, що батьки віддадуть усе майно братові, а Рахила не захоче вийти за безземельного. І тому підступно вбив Михайла. Це братовбивство сколихнуло цілим селом і околицею. Несподівана трагедія зруйнувала щастя в родині Федорчуків, розхитала підстави їх щастя і затемнила їх спокій у майбутніх роках. Івоніка й Марія втратили не тільки улюбленого сина, але й робочі руки для землі. Вони не бачили гідних рук, у які могли б надбале добро передати.

Ольга Кобилянська поставила собі за завдання вказати, що найгіршим лихом села є непереможна влада землі над хліборобом. Проти неї треба змагатися з поміччю освіти. Натякала, що саме село починає шукати ліку — шукати нових шляхів, хоч ще неясно накреслених.

Ось Анна й Петро, хоч убогі й тяжко ґарують, але відкладають ґрiш, бо придумали

віддати синка до школи. „Нема йому що до землі прив'язуватися, — урадили, — вона іноді лише самого ґоря наносить! Нема що до неї приростати!”

Старий Івоніка любив сина Анни, колишньої любки Михайла, як власного внука. Від часу смерти сина щось почало змінитися в його думках про землю, як сдину вартість хлібороба. Він піддержував думки Анни й Петра. „Тайком перед Марією пішав до нотаря й записав хлопцеві найкращий ланець Михайла. Нехай колись і вчений згадає добрим словом його нещасного, покійного сина”.

Письменниця поклала надію на те, що селянські сини здобудуть освіту й принесуть у село нові вартості та вкажуть нові горизонти. Реалістична повість „Земля” в психологічній обробці вважається найсильнішим твором О. Кобилянської й є вона справжнім документом буковинського, навіть і галицького життя села даної епохи.

Селянська тематика охопила цілий ряд новель О. Кобилянської. Крім відтворення життя й розкриття душі хлібороба, вона вказала на різні кривди, що йому діялися в мирних і воєнних часах. Її ґолос піднісся в обороні проти визиску позичкових банків, на захист селянських хлопців у військовій службі, з ґострим протестом проти кривд, заподіюваних австрійськими і російськими окупаційними властями. На панорамі чудового села в підніжжі ґори Магури, що була вкрита розкішним лісом, — розігралися події з повісті „В неділю рано зілля копала”, створеної на мотиві пісні: „Ой не ходи, Грицю”. Ця повість нагадує чудову казку про вічно-людське кохання, що цвіте серед природи під дивні пошуми потоків і сосон, в таємничій атмосфері, овіяній циганськими чарами. Звучить вона як справжня пісня, яка вилялася з очарованого серця авторки. На мережі любови Гриця до чудової, як лісова мавка, Тетяни й спокійної, врівноваженої Настки показує авторка роздвоєння в його душі. Воно є символом безнастанної боротьби в душі кожної людини між ідеалізмом і реалізмом життя, між крилатою мрією й дійсністю.

Ця повість написана в лірично-романтичному стилі й є найбільше поетичною з усієї твор-

чости О. Кобилянської. Співзвучною з нею є хіба Лесі Українки: „Лісова пісня” і М. Коцюбинського: „Тіні забутих предків”.

*

Стара епоха вмирала, в минувшину відходив давній спосіб життя в місті й на селі, визрівали нові поняття й ідеї. Емер також чудовий Кімполонгський праліс. Нові власники вирішили зрубати столітніх велетнів на горах, сплавити вниз та приготувати в тартаках на будівельний матеріал. Кілька днів приглядалася О. Кобилянська тій роботі й її було невимовно жаль пишноти гір. Про загин пралісу склала вона оригінальну новелю „Битва”. Високомистецькими засобами персоніфікувала О. Кобилянська велетнів і всю лісову природу, і тому вони походилися немов живі істоти. Лісом нісся тривожний шум, якісь зідханья, болючі зойки, бо велася завзята боротьба столітніх дерев і всього, що росло й жило в пралісі, з наємниками-лісорубами. Не одного з них придавили на смерть своїми тілами дерева, а багатьох покалічили тяжко на все життя. Проте, їх переможено й повалено. З їх стовбурів живицею стікала кров.

Письменниця зуміла створити драматичне напруження й поставити читача по стороні незайманих лісових дерев-велетнів.

До звалювання велетнів із висот не спричинилася ні одна гуцульська рука. Гуцули вважали за гріх нищити красу, яку сам Бог створив і приділив для них. Не дбали про це чужі антихристи, що збивали гроші, грабуючи гори з їх пишних шатів.

От так із глибини свого поетичного серця проспівала авторка чудовий реквієм поляглим деревам — воїнам Кімполонгського пралісу.

Новеля „Битва” є поезією в прозі, а з огляду на неперевершені описи природи є шедевром в українській літературі.

Любов Ольги Кобилянської до села проявляється в цілому ряді повістей і новель та в листах до приятелів. В одному з них на запрошення переїхати з окупованої румунами Буковини письменниця відповіла так: „Не можу! Вірте мені, пані, що так люблю буковинського мужика, що як на нього дивлюся, то мені відрадніше стає. Я тут і зістану”.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ ОЖ ОЧСУ В АСТОРІЇ

У неділю, 5-го травня ц. р. відбулися Загальні Збори Відділу ОЖ ОЧСУ в Асторії. Зборами провела, запрошена від Головної Управи, Марія Лозинська, секретарювала Наталія Хоманчук.

Уступаюча голова — Марія Нестерчук склала звіт з праці Відділу на протязі 1973-74 року. Праця провадилася за певним пляном на актуальні теми й успішно виконувалась, за що голова склала подяку всім подругам за співпрацю, а особливо братнім організаціям, як Осередок СУМА і Відділ ООЧСУ в Асторії.

Привіти й побажання склали представники Осередку СУМА — Леся Галатин, Відділу ООЧСУ — д-р В. Нестерчук і від Головної Управи ОЖ ОЧСУ — Марія Лозинська.

Після уділення абсолюторії уступаючій Управі Номінаційна комісія запропонувала список нової Управи, яку обрано одностайно в такому складі: голова — М. Нестерчук, заступниця голови — Анна Піх, секретарка — С. Тур, скарбничка — С. П. Галатин, референтки: господарча — М. Галатин, організаційна — А. Вітюк, суспільна опіка — С. Гуда. Контрольна комісія: голова — проф. П. Андрійко-Данчук, Стефанія Рудик і Г. Подоляк — члени.

Новообрана голова М. Нестерчук подякувала за довіря і просила всіх подруг до активної співпраці.

Загальні збори закінчено відспіванням „Не пора”, після чого членкині Відділу ОЖ ОЧСУ заспросили присутніх на чай.

П. А. Данчук

ПЕРШИЙ СЕКРЕТАР ЦК КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ І „БУРЖУАЗНИЙ НАЦІОНАЛІЗМ”

На пленумі ЦК Компартії України, що відбувся 16-17 травня ц. р. в Києві, її перший секретар В. Щербицький у своїй промові підкреслив „послаблення ідеологічної боротьби”, що, мовляв, виявляється в „занепаді ідеологічного рівня деяких республіканських телевізійних та радіових програм”. Занепад „ідеологічної чуйности”, — сказав він, — помітний також в українській пресі УСССР. Серед українських советських науковців шириться „аполітизм”, серед мистців і літераторів помітні впливи західного мистецтва, що суперечать генеральній лінії партії.

„Негативний” аспект підсоветської дійсности, що його підкреслював Щербицький, це так зване „місництво” — ставлення партійними керівниками на перше місце інтересів місцевих понад інтереси цілого ССССР, а також їх „національна вузькість і самовдоволення”.

Чи не чекає на Щербицького доля Шелеста, який не спромігся був ухопити своєчасно зміну генеральної лінії ЦК КПСС?

В. Гаверилюк

З ньюйоркського мистецького Парнасу

(Виставка картин і рисунків Аркадії Оленської - Петришин)

Остання виставка картин і рисунків Аркадії Оленської-Петришин — називаючи виставлені експонати втертими шабльоновими поняттями, є дальшим етапом досягнень у доволі суворій та не позбавленій різноманітності країні творчої візії мисткині відомої, до речі, тим з нашого екзодичного чи то екзильного сімейства, хто зацікавлений питаннями нашої культури, зокрема питаннями нашого мистецтва.

Ідеться про те, що, коли мова про відвідувача наших мистецьких імпрез, то можна б назвати бодай два типи, а саме тих, для кого ці імпрези тільки проминальна культурна розвага, і тих, що шукають контакту з видатнішими явищами нашої сучасної культури на глобальних роздоріжжях нашого існування, особливо ж, коли мова про українських мистців з таких осередків поселень — називаючи це делікатно, як вулкан Нью Йорку, де навіть той факт, що дана виставка (Оленської-Петришин) відкрита в галерії, що знаходиться на одній з центральних вулиць Нью Йорку, має теж свою вимову і своє значення. Англомовний каталог виставки (український нам не попав у руки), прикрашений гарними фотоілюстраціями, з вичерпним інформаційним текстом, орієнтує про все те, чим цікавиться пересічний відвідувач таких імпрез.

Аркадія Оленська виставила цим разом показну кількість експонатів, список яких поданий в каталогі, де також вміщені назви музеїв, що придбали для своїх колекцій її картини. Цей список охоплює тридцять дві назви і являє собою якусь майже елегію модерністичного напрямку.

На одній із стін галерійного приміщення можна було прочитати теж оцінки мистецьких досягнень нашої мисткині з інтересних рецензій англомовної преси, автори яких дошукуються в її творчості деяких схожостей з паризьким примітивістом „дуаньє” Руссо чи то з візантійською іконою.

Звичайно, покликатися на деяку схожість не значить сперечатися за автентичність серйозного мистецького явища. Це часто-густо асо-

ціаційна невідхильність, від якої рецензентові мистецьких імпрез не легко звільнитися, часто це журналістична кокетерія, яка сприймається з поблажливою усмішкою. А на наш погляд існує ще бодай одне далеке „посвоячення” з мистецтвом А. Оленської-Петришин, а саме мистецтво французької М. Лорансан, авторки гіпнотичної феєрії дівчат-ляльок, що змальована з сальонною грацією в серіях її картин.

Але покиньмо пошуки творчого „своцтва”, бо хоч би там скільки таких чи сяких схожостей не наводила нам наша пам'ять, стомлена хаосом музейних навіянь, вона все ж таки нездатна затемнити враження оригінальності такої притаманної творчій візії і техніці мистецького варстату А. Оленської-Петришин. Уже скоріше питання „куди ж далі?” здатне розбудити в рецензентській „доскіпливості” якийсь формальний вид затривоження, бо видається, що мистець „дійшов своєї повноти” і ці турботи, по суті, не наше діло, а ми дозволили собі про те тільки натякнути.

З черги кілька загальних спостережень про саму творчість, навіяну поезією і своєрідною філософією мисткині.

Емоційність, як елемент, що здавалося б у мистецькій творчості само собою присутній в творчості А. Оленської-Петришин мовби заглушений потужнішим началом, а саме розумовою інтелігенцією.

Мистецтво А. Оленської-Петришин, на нашу думку, видатно інтелектуалізоване, і воно вияв рафінованої інтелігенції, і, навіть скромно аналізуючи її творчість, покликатися, наприклад, на такі творчі особливості, як талановитість, це майже однозначне з баналізуванням цієї творчої проблеми. Значно цікавіше ставити конкретні питання, хоч би такі, яким робом мистець досягає цю виключну непомильність рисункової каліграфії, збагаченої і перестилізованої тут і там на видумані елементи, в яких зовсім загублений натуралістичний зразок.

Гра темним тлом, білою плямою і сіткою рисок та ліній, що творять посередній тон і зв'язують суцільність рисункового мотиву, віртуозний прийом, повторений незвичайно вдало і вміло в рисункових композиціях.

Кольорова гама, хоч доволі стабільна, в рослинних сюжетах особливо, по-земному соковита, нехай що приявились інтелектуального складника тут і там в композиційному аранжуванні — безсумнівна.

Мотив завороженої жіночої істоти, в повності своєї принадної вітальності хоч і зведеної до абстракції, що символізує, мабуть, якусь проблему і належить філософії мисткині — творить основну тему, яку втілює мистецтво А. Оленської-Петришин, тему, що глядачеві насуває думки з турботливих питань сучасного фемінізму.

Але в яких борах, в яких зачарованих країнах вітає феміністична візія мисткині — відгадати важко. Важко цю візію зльокалізувати на мапі нашого ґлобу.

Ця виставка картин і рисункових композицій А. Оленської-Петришин була відкрита 26-го лютого ц. р. в просторій галерії Бодлей, на вул. Медісон. Виставлено тридцять сім експонатів. Гостям, що доволі численно прибули на відкриття, було подане вино.

Товариська атмосфера, цікава виміна думок, зустрічі з прибулими на відкриття, навіть з-поза границь країни Вашингтона, — все це позитиви, які, хоч і не належать ані палітри, ані рисунковим приладдям, мають своє значення на тлі культурних подій, що нас єднують і наснажують змістовно, бо і це в якійсь мірі внески в наше середовище.

Аркадія Оленська-Петришин закінчила мистецькі студії ступнем магістра 1963-го року і з того часу виступає часто в групових та в індивідуальних мистецьких виставках, часто вміщує в українських літературних журналах статті та огляди на мистецькі події і теми.

* * *

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ 2-ГО ВІДДІЛУ ООЧСУ В НЬО ЙОРКУ

30 березня ц. р. в домі УВФ в Нью Йорку відбулися Річні Загальні Збори 2-го Відділу ООЧСУ.

Збори відкрив голова Відділу Я. Косановський, вітаючи присутніх членів і гостей. Зборами провела

президія в складі: Михайло Бурчак — голова, Лев Пришляк і Я. Косановський. Збори 2-го Відділу ООЧСУ вітали: від 44-го Відділу Народньої Помочі — Теодор Боднар, від Осередку СУМА в Нью Йорку — Корнель Василик, від Відділу ПАВНА — Михайло Коцко.

За Управу звітували секретар Відділу і фінансовий референт. Опісля звіт склав голова уступаючої Управи Ярослав Косановський. Зробивши коротку аналізу ситуації на внутрішньому і зовнішньому відтингах і висловивши переконання, що українська правда лереможе, він подав перегляд цілорічної праці Відділу. Він підкреслив, що умовини праці 2-го Відділу відмінні від праці інших Відділів з огляду на те, що в Нью Йорку сконцентровані різні міжнародні установи й організації. 2-ий Відділ співпрацював зі всіма організаціями УВФ. Всі доручення Головної Управи ООЧСУ виконав. Все це було можливе досягнути завдяки дружній співпраці членів Управи і всього членства.

За Контрольну комісію звітував Лев Пришляк, який ствердив, що більшість членів Управи, поза виконанням своїх обов'язків у Відділі, є працівниками на терені УККА, Об'єданого Комітету, ОУА „Самопоміч“, в Кредитовій Кооперативі та інших організаціях, в яких гідно репрезентували ідеї Визвольного Фронту. Голова Контрольної комісії, підсумувавши працю поодиноких членів Управи і Відділу в цілості, поставив внесок на уділення абсолюторії уступаючій Управі. Загальні Збори уділили абсолюторію одногослосно. Над доповідями відбулась ділова дискусія.

На внесок голови Номінаційної комісії, яка діяла в складі: голова — Михайло Коцко і члени — Соколик Андрій, Кульчицький Іван і Мартинюк Іван, вибрано нову Управу в складі: голова — Ярослав Косановський, заступник голови — Василь Раяк, секретар — Євстахій Манацький, орг. референт — Василь Магаль, книговод — Микола Ганущак, скарбник — Іван Кульчицький, референт зовн. зв'язків — Лев Борщ, імпрезовий референт — мгр Ярослав Дацків, бібліотекар — Іван Мартинюк, госп. референт — Степан Вітенюк, прапорносець — Михайло Когут, вільні члени — Андрій Соколик, Степан Чума, Михайло Коцко, Микола Сорока і Микола Кузик.

До Контрольної комісії вибрано: Лев Пришляк — голова і члени: мгр Євген Лозинський і Корнель Василик. Товариський суд: Володимир Костик, Михайло Пасічник і Іван Ділай.

Переобраний голова Ярослав Косановський подякував за довір'я і звернувся до всіх членів за підтримкою у важкій праці для добра Батьківщини. На закінчення зборів присутні відспівали „Не пора“.

Б. К.

**ПОДОБАЄТЬСЯ ВАМ НАШ ЖУРНАЛ,
ПЕРЕДПЛАТИТЬ ЙОГО ВАШИМ БЛИЗЬКИМ
АБО БОДАЙ ПОРАДЬТЕ ІМ,
ЩОБ ВИСЛАЛИ ПЕРЕДПЛАТУ!**

ДЛЯ КРАЩОГО ЗАВТРА ЩАДІТЬ УЖЕ СЬОГОДНІ!

**УКРАЇНСЬКА
ЩАДНИЧО - ПОЗИЧКОВА СПІЛКА „ПЕВНІСТЬ”
у Чікаго**

платить чвертьрічно високі відсотки від ощадностей,
а саме: $5\frac{1}{4}\%$ від звичайних щадничих конт,
 $6\frac{1}{4}\%$ до 7% від щадничих сертифікатів
у річному відношенні.

Кожне щадничеkonto захищене Федеральною Урядовою Агенцією F. S. L. I. C. до суми
20,000.00 доларів.

Спілка уділяє позики на купно домів (моргеджі), приймає рахунки за газ, електрику, теле-
фон і воду, видає чеки, грошові перекази (моні ордери) та подорожні чеки.

Користайтеся з вогнетривалих скриньок за низькою оплатою для переховування документів
чи інших вартісних речей!

Спілка оплачує кошти поштової пересилки, тому

ЩАДІТЬ ЧАС!

КОРИСТАЙТЕСЯ З ПОШТОВИХ ПОСЛУГ!

ЗВЕРТАЙТЕСЯ ДО НАС З ДОВІР'ЯМ У ВСІХ ФІНАНСОВИХ СПРАВАХ!

Години праці:

Понеділок 9-3 по полудні
Вівторок 9-3 і 6-8 вечером
Середа — закрито

Четвер 9-3 по полудні
П'ятниця 11-8 вечером
Субота 9-1 по полудні

SECURITY SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

932-36 N. Western Ave.

Chicago, Ill. 60622

Tel.: (312) 772-4500

ТРОХИ ГУМОРУ

У Діжоні на двірці містер Грожан виходить з вагона і йде до буфету. Перед тим, як вийти, він поглянув на число свого вагона, щоб потім легше його знайти.

— 1492. Чудово! — говорить він сам до себе. — Це число неможливо забути. Це рік відкриття Америки.

За кілька хвилин містер Грожан повертається і ввічливо питає залізничного службовця:

— Пробачте сер, чи не знаєте ви, коли була відкрита Америка?

ЗАМОВНИЙ ЛІСТОК

Прошу вислати на мою адресу журнал „Вісник ООЧСУ”. Річну передплату в сумі 6 (шість) доларів висилаю (вишлю).

Підпис (ім'я і прізвище):

Адреса:

.

(Із зазначенням „зін коду”)

Писати друкованими буквами латинкою.

**ФЕДЕРАЛЬНА
КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА СУМА
В ЙОНКЕРСІ, Н. Й.**

ВИДАЄ ПОЗИКИ СВОЇМ ЧЛЕНАМ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМ. СЛУЖИТЬ: ДОБРИМ І ДЕШЕВИМ КРЕДИТОМ, ГРОШОВИМИ ЧЕКАМИ. УДІЛЯЄ НАЙДЕШЕВИШИЙ КРЕДИТ НА АВТА, МОРГЕДЖІ,

ремонт домів, меблі, шпитальні рахунки, вакації, весілля та інші цілі.

СПЕЦІАЛЬНИЙ КРЕДИТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ.

Майно кожного вкладника чи позичковця захищене.

Приймає ощадності і платить $5\frac{1}{4}\%$ дивіденди.
Безплатне забезпечення ощадностей.

Безплатне життєве забезпечення до 2.000 дол.

Адреса:

**SUMA (YONKERS) FEDERAL CREDIT
UNION**

301 Palisade Ave.
Yonkers, N. Y. 10703
Tel.: 914-965-8560

Друге дитинство

(Фейлетон)

Народня приповідка каже: „Чим старіший, тим дурніший”. У цій приповідці віддзеркалюється так зване „друге дитинство”, конкретніше, умове здитиніння старої людини. Самозрозуміло, не всі старі люди дитиніють, багато доживає глибокого віку і до самої смерті живуть при здоровому розумі. Але вже так у природі заведено, що трапляються старі люди з дитячим розумом. Сяде собі така бабуся чи дід між дітьми в поросі або піску і бавиться тогнісінько, як мала дитина: колупає пальцем чи паличком, насипає горбошки, вибирає ямки, насипає його в посудину і висипає назад — і так до безконечности. Або верзе таке, що її дитина не втне. Скаже, наприклад, на собаку, що це — кіт, на горне, що це — біле, і сперегатися тоді з ним, чи з нею, доказувати, що це неправильно — не pomoже.

Коли проста людина здитиніє на старість, клопіт має з нею лише родина. Коли ж здитиніє взена людина, ого, то вже клопіт з нею може мати ціла громада. Таких може нагородити дурниць та напнути неблиць, зого не потрапила б проста людина у своїй другій стадії дитинства. Клясизним прикладом здитиніння взеного суб'єкта є наш горезвісний архиходя Юрій Косаг.

У кагебівській гангірогці „Вісті з України” з 14 лютого б. р. появилась його сміхогідна статтейка „По вас — лиш будяки і кропива!”, в якій отой наш вігний ходяжина приписує свою рідну тітку, велику нашу поетесу Лесю Українку таким, як він сам, тобто, українським політичним збогєнцям, різним янигарам, лакеям, лаптьолизам, рабам та всякій „грязі Москви”, які сьогодні аж захлинаються, перевиконуючи плян у напрямку злиття нації в одному московському кітлі. І напліла ж там

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four
Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003

ота покруз такого, намаязила, навидумувала, що, мабуть, і його хлібодавці аж разки лазили від сміху, коли зитали такі „шедеври”.

Приписувати Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українку і М. Коцюбинського лише комуністам і їх прихвосням і робити їх ненависниками державної самостійности України може лише людина, яка вже дійсно загубила п'яту кленку в своїй голові. Не збираюся дискутувати з Ю. Косагем, бо не місце там на дискусію та її дискутувати немащо про режі давно уже продискутовані і визнагені незалежною українською наукою, якої найвидатніші представники, що досліджували і досліджують життя і творчість Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українки, М. Коцюбинського і взагалі наш літературний процес, на десять голов, як не більше, переросли доморослого ходю. І що він їй протиставить? Советську агітку?

Факт появи такої статтейки тим ганебніший, бо ставиться kota хвостом навпаки таки відомим нашим письменником. І що він намагається ствердити? Поставити Козубея-Іскру вище від Мазени, Затонського вище від Петлюри, Ковпака вище від Чупринки, а Подгорного-Щербицького вище від Бандери та Стецька.

Застрашаюга глупота ствердити, що Т. Шевченко, І. Франко і Л. Українка були ворогами незалежности України і великі прихильники воз'єднання з Московією. А хто критикував „толстовщину”? Хто докоряв Хмельницькому за Переяславську угоду і критикував „рабів, підніжків, грязь Москви” за те, „що гірше ката її (тобто Україну), розпинають”? Хто називав Москву „багном нещастя”? Врешті, хто ж є ці Морози, Лук'яненки, Симоненки, Горські, Заливахи, Калинці, Осадзі, Плющі, Чорноволи, Сверстюки і тисячі інших, з якими так жорстоко розправляється Москва?

І невже ж Солженіцин бреше у своїх творах про комуністичне пекло на землі?

І нарешті, хто прав: величезна українська еміграція на голі з тисягами діячів різних ділянок життя чи мізерна купозка т. зв. „прогресистів”?

Історія скаже правду. Вона не помилиться і признажить місце кожному по заслугі: кому в Пантеоні нації, а кому — на її смітнику.

Панько Незабудько

ВІЧНА СЛАВА БОРЦЯМ ЗА ДЕРЖАВНУ ВОЛЮ УКРАЇНИ!

25-та ЗУСТРІЧ УКРАЇНЦІВ ЗСА І КАНАДИ

ВІДБУДЕТЬСЯ 6 — 7 ЛИПНЯ 1974 РОКУ
НА ОСЕЛІ СУМА в ЕЛЕНВІЛЛІ, Н. Й.
В 30-ту Річницю УГВР прославимо героїзм українських жінок Кінгірі!

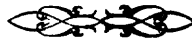

В П Р О Г Р А М І :

Субота 6 липня о 5-ій год. відкриття.

1. „Вчора і нині в Україні”. Цю тему наświetлять: проф. І. Вовчук, д-р К. Савчук, мгр В. Микула і А. Лозинський
2. Дівочий Хор „Жайворонки” під керівництвом інж. Р. Степаняка
3. Танцювальний Ансамбль Осередку СУМА в Нью Йорку — „Верховинці” — під керівництвом О. Гензи
4. Квартет „Троянди” під керівництвом М. Фесьо
5. Виступ М. Чолій — солістки Монреальської опери
6. Духова Оркестра СУМА — Монреал

О 9-ій год. вечора забава — грає оркестра „Червона Рута” — Сиракюзи

Неділя 7 липня о 10-ій год. Богослуження.

О 12-ій год. — Політична частина :

Дефіляда,

Привіт Губернатора Ньюйоркського стейту Мелколма Вільсона

Слово проф. І. Вовчука і мгр У. Целевич,

Привіти: голова СОУВФ — д-р Р. Малащук, СКВУ, УККА, КУК.

О 3-ій год. — Мистецька частина :

Монтаж з поезій О. Олеся і М. Матієва Мельника — виконус

юнацтво Осередку СУМА-Ньюарк під кер. І. Кононевої

Чоловічий Хор „Прометей” під керівництвом М. Ддябоги

Дівочий Хор „Жайворонки” під керівництвом інж. Р. Степаняка

Танцювальний Ансамбль „Верховинці” під кер. О. Гензи

Духова Оркестра СУМА — Монреал.

ПРОСИМО ВСІХ НА 25-ТУ ЗУСТРІЧ.

Комітет Зустрічі
Організацій Українського Визвольного Фронту
ЗСА і Канади